

The Project Gutenberg eBook of Elias Lönnrot: Elämä-kerrallisia piirteitä, by August Ahlqvist

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Elias Lönnrot: Elämä-kerrallisia piirteitä

Author: August Ahlqvist

Release date: December 17, 2014 [EBook #47681]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELIAS LÖNNROT: ELÄMÄ-KERRALLISIA
PIIRTEITÄ ***

Produced by Jari Koivisto

ELIAS LÖNNROT

Elämä-kerrallisia piirteitä

Kirj.

AUG. AHLQVIST

Helsingissä, 1884.

G. W. Edlundin kustannuksella.

Helsingissä, Suomalaisen kirjallisuuden Seuran kirjapaino, 1884.

Lukijalle.

Tämä elämäkerran tekele on saanut runkonsa muistopuheesta, jonka tekijä piti siinä surujuhlassa, jonka Suomen Yliopisto 13:nä p. toukok. v. 1884 vietti suuren kansalaisen muistoa kunnioittaakseen. Se, minkä puhuja tässä tilassa juhlakokouksen kuullen puhui, löytyy kaikki tässä kirjasessa, ja sen lisäksi on siihen tullut vielä toinen mokoma ennen ja jälkeen juhlaa kirjoitettua. Muutamia tietoja on tähän myöskin saatu professori S.G. Elmgrenin muistopuheesta, jonka hän piti ruotsiksi Suomen

Tiedeseuran vuosijuhlassa huhtikuun 29:nä p. ja sitten myöhemmin on painattanut.

Laveampaa elämäkertaa odottaessaan pitääköön Suomen yleisö nämät piirteet ainoastaan väliaikaisena kertomuksena Elias Lönnrotin töistä ja miehestä.

Helsingissä, kesäkuulla v. 1884.

Elias Lönnrotin muistoksi.

Elias Lönnrotin elinpäivä on päättynyt. Se oli pitkä, mutta vaikka se olisi ollut kuinkakin pitkä, olisimme me kuitenkin suoneet sen kestäväen kauemmin: niin rakas oli hän meille, niin vaikea oli meidän ajatella eroa hänestä. Mutta hänen ikänsä pituus ei ollut meidän määrättävänämme, ja me nöyryimme Korkeimman päätöksen edessä. Me kaipaamme, mutta emme valita. Me kaihosimme, mutta emme sure. Me nureksimme, mutta emme napise. Me kiitämme Jumalata siitä, että hän antoi niin lahjakkaan, niin jalon ja niin lempeän miehen syntyä Suomen kansan lapsena ja salli hänen pitkän elinajan tehdä työtä meidän eteemme. Kansa ei elä, enemmän kuin yksityinenkään ihminen, paljaaltaan leivästä. Jo nuorukainen kuningas Salomo rukoili ennen muinoin, että Herra antaisi hänelle, ei rikkautta ja maallisia etuja, vaan "ymmärtäväisen sydämen". Ymmärrys ja äly ovat meidän aikoina yhtä tarpeelliset kuin Salomon päivinä, ja myöskin yhtä harvinaiset; ne ovat suurin lahja, minkä yksityinen ja hänen kauttansa koko kansa voipi saada. Onnellinen se kansa, jonka tietäjinä ja taitajina on ollut sellaisia miehiä kuin Runeberg ja Lönnrot!

Lönnrotin elämäkerta on, samoin kuin Runeberginkin, ulkonaisesti varsin seikatoin ja yksinkertainen. Hän syntyy köyhässä kodissa,[1] tulee pannuksi oppikouluun, kärsii puutetta vaan edistyy opinnoissa, pääsee ylioppilaaksi, elättelee henkeänsä kotiopettajana, suorittaa tutkinnot tyydyttävästi, vaikka ei loistavasti, saapi viran ja hoitaa sen nuhteettomasti. Siinä melkein kaikki. Kansan suurimman miehen elämäkerraksi olisi tämä, hämmästyttäviä tapauksia, uhkarohkeita yrityksiä, myrskyäviä mielenliikunnoita puuttuva elämänjuoksu milt'ei köyhäksi sanottava, ell'eivät tämän sankarin urostyöt olisikin henkistä laatua, laatua semmoista, joka vaatii muistontekijän etsimään viehätystä esityksellensä kokonaan toisenlaisista asioista kuin nuo mainitsemani.

Lönnrotin ilmautuessa kotimaallisen kirjallisuuden alalle, s.o. noin vuoden 1830 paikoilla tahi paria vuotta ennen, oli Suomen kieli niin vähän viljeltyä, että nykyisen miespolven tuskin on mahdollinen käsittää sen kirjallista köyhyyttä ja yhteiskunnallista ala-arvoisuutta. Paitse raamatun käännöstä oli suomalaisena kirjallisuutena silloin virsikirja, pari postillaa, "Sionin virret", "Hunajan pisarat", "Ilolaulu Jesuksesta" ja muutamia muita tämänlaisia kirjoja. Muuta kuin uskonopillista kirjallisuutta löytyi tuskin nimeksikään. Niin esim. ei ollut muuta matkakertomusta kuin Bunyanin "Kristityn vaellus", ei muuta valtiollista teosta kuin "Europan valdakundain tasavoiman vaarasta", ei muuta luonnontieteellistä kuin Frosteruksen "Hyödyllinen huvitus luomisen töistä", ei muuta dramallista kuin "Korkia Weisu", eikä muuta nykyaikaisen runoelman koetta kuin Arkkiveisut. Lakikirja tosin oli käännetty, vaikka hyvin ruotsinvoittoisesti, ja sen lisäksi käännettiin myös joku osa asetuksia; mutta virallisesti ei suomea käytetty muissa asiakirjoissa kuin verokuiteissa ja kreikanuskoisten pappien antamissa papinkirjoissa. Ei minkäänlaisessa muussa koulussa annettu opetusta Suomen kielellä kuin kylänluvuissa ja rippikoulussa, eikä koulukirjojakaan ollut muita kuin aapinen ja katekismus. Ainoana johtona luvunlaskussa oli aapisessa löytyvä kertotaulu, ja vasta vuonna 1839 antoi juuri Lönnrot Mehiläisesssänsä ensimmäisen säännöllisen osviitan "neljästä tavallisimmasta laskukeinosta". Maantieteen alkeita julkasi von Becker ensimmäisessä vuosikerrassa Turun Wiikkosanomiansa, ja ensimmäinen kartta Suomen kielellä oli se pieni ja törkeästi tehty, Tukholmassa painettu Europan kartta, joka seurasi näiden sanomain toista vuosikertaa. Sanomalehtiä tällä kielellä ei kukaan ollut uskaltanut ruveta ulosantamaan Lizeliuksen "Tietosanomain" jälkeen, jotka elivät vaan puoli vuotta (v. 1776), ennenkuin v. Becker v. 1820 alkoi ulosantaa mainittua viikkolehteä. Vasta kolmannen vuosikymmenen lopulla, nim. v. 1829, alkoivat Oulun Wiikkosanomat, ja vasta v. 1833 ilmestyi Sanansaattaja Wiipurista.

Näin oli Suomen kieli Lönnrotin esiytyessä ikäänkuin viljelemätöin erämaa kaikilla muilla aloilla kuin uskonopillisella, ja niinkin innokasta nuorukaista kuin hän oli, taisi, haaveksiessa jotakin toimintoa äitinkielen hyväksi, kaikkialla vallitseva äänettömyys ja näennäinen paremman henkisyuden tarpeettomuus kyllä arveluttaa. Äänettömyys ei kuitenkaan ollut kuoleman vaiti-olo. Yhteisen kansan eli rahvan tiedottomuus ja tietoon pääsemättömyys muuten kuin ruotsin kielen kautta alkoi kuitenkin vähitellen tulla kansalle itselleen tukalaksi ja sen kielen ala-arvoisuus tuntua siitä halventavalta ja luonnottomalta. Paremmat talonpojistakin tunsivat nämät epäkohdat kipeästi. Tämä näkyy esim. Paavo Korhosen runosta "Suomen kielestä", joka on kirjoitettu kolmannen vuosikymmenen loppupuolella ja jossa hän vaatii tämän kielen viljelemistä sekä käyttämistä virka- ja oikeuskielenä.

Kansa ei siis vielä ollut henkisesti kuollut. Muitakin enteitä ja yrityksiä tapahtui vähää ennen Lönnrotin esiytymistä taikka juuri sen ajalla, jotka toiselta puolen voivat elähdyttää nuorukaisen toiveita äitinkielen tutkimisesta ja sivistämisestä. Arvidsson oli puhunut pontevat sanansa suomalaisen kansallisuuden puoleen; v. Becker toimittanut suomenkielistä viikkosanomata menestyksellä, jonka vertaa ei millään tämänlaisella sanomalehdellä vielä ole ollut: Gottlund oli Upsalassa (v. 1818) julaissut suomalaisia sananlaskuja latinaisen käännöksen kanssa, ja sitten seuraavina vuosina Ruotsissa rehmanyt siellä olevien Suomalaisten kansallisuuden eteen; v. Schröter niin ihastunut meidän runoihin, että hän niitä ulosantoi ja käänsi Saksan kielelle koko joukon. Edelleen olivat Judén ja Renvall (jälkimmäinen ensin Mnemosynessä) kerinneet tutkia Suomen kielen runomuodollisia seikkoja, ja Ignatius, Frosterus ja Hellenius ulosantaneet, eri kirjana kukin, hengellisten virtten kokeita, joissa näiden tutkimusten tuloksia oli enemmän tahi vähemmän onnistuneesti pantu käytäntöön. Tämän lisäksi oli v. Becker Lönnrotin ylioppilasna ollessa julaissut kauan tekeillä olleen kielioppinsa, jolla Suomen kielen tutkiminen otti jättiläis-askelleen (Lönnrotin mukaan "7 peninkulman pituisen") eteenpäin, ja Renvall kahta vuotta myöhemmin sanakirjansa, joka alallansa oli yhtäläinen edistymys kuin v. Beckerin kielioppi alallansa. Myöskin oli Sjögren tällä ajalla lähtenyt pitkälle tutkimusmatkallensa, josta silloin tällöin saatiin tietoja ja jota Lönnrot ja jotkut muut mahtoivat uteliaisuudella seurata. Mutta ennen kaikkea oli Topelius kansan suusta keräämillänsä runoilla osoittanut, mistä nurkkakivet ja perustus olivat saatavat ei ainoastaan runoudelle, vaan myöskin koko kirjallisuudelle tämän sanan oikeassa merkityksessä.

Näin oli kirjallisissa oloissamme toki lohduttavaisiakin ja suorastaan kehoittavia puolia. Becker, Renvall, Sjögren, eivätkö ne olleet sellaisia tutkijoita ja kirjoittajia, joiden jälkiä nuorukaisen, joka tunsu itsessään olevan kykyä, teki mieli astumaan? Ja nuo virrensepät, eivätkö heidänkin teelmänsä kiihoittaneet häntä, joka pienestä pahasta oli kuullut laulua ja lukenut satoja arkkiveisuja, koettamaan voimiansa heidän rinnallaan, ehkäpä voittamaankin heidät? Että Lönnrot oli näiden miesten toiminnosta saanut täänkaltaiset liikutukset, on sitä varmempi, kuin hän sitten miehenä, vaikka osittain puolta vuosisataa myöhemmin, niin suurenluontoisella tavalla sekä sanakirjantekijänä että virrenseppänä toteutti nuoruutensa halut ja toivot, ja kielentutkijanakin niin hyvin kotikielen kuin likeisten sukukielten aloilla kohosi v. Beckerin ja Sjögrenin vertaiseksi.

Mutta likimmästi ja ensiksi viehättivät häntä Topeliuksen jäljet, ja tälle retkelle kiihoitti häntä v. Becker. "Ilman näyttää kahdetta miehettä", sanoo hän itse, "Kalevalan runot ehkä vieläkin olisivat entisessä piilossansa; sillä kenpä ilman Topeliuksen johdotta olisi arvannut niitä Wenäjän Karjalasta etsimään lähteä, ja kenenkä päähän olisi juuri äkisti taitanut tulla niiden yhteen kutomisen ajatus, jos v. Beckerin yritys ei olisi ajanut siihen?" Tällä yrityksellä tarkoitaa Lönnrot (Kalevalan toisen laitoksen esipuheessa, siv. II) v. Beckerin pitkää kirjoitusta Turun Viikkosanomain I:ssä vuosikerrassa "Wäinämöisestä", jossa tämä itsensä ja muiden keräämistä runoista koettaa saada kokoon jonkunlaisen elämäkerran tästä epillisten runojemme pääsankarista. Nähtävästi on tämä kirjoitus ollut Lönnrotilla, kirjoittaessaan ensimmäistä teostansa "De Wäinämöine" (1827), jonka hän sanoo (Kalevalan ensimmäisen laitoksen esipuheessa, siv. III) tehneensä "von Beckerin avulla" ei ainoastaan esikuvana vaan myöskin pohjallisena ja isoksi osaksi lähteenäkin. Beckerin ajatus saapuvilla olevista runoista kokoon panna Wäinämöisen elämäkerta on siis pidettävä alkuituna Kalevalan aatteelle, johon aatteeseen Lönnrot näyttää tulleen vasta myöhemmin ja sitten kuin hän jo kauan oli hautonut sitä mielipidettä, että eikö runoja "Wäinämöisestä, Ilmarisesta, Lemminkäisestä ja muista muisteltavista esivanhemmistamme mahtaisi siksikin löytyä, että heistä saisi pitempiäkin kertoelmia". Hajallansa olevien epillisten runojen pienemmiksi sankari-epoksiksi järjestäminen oli täten ajatuksessa syntynyt asia, ja siitä oli sitten vaan askel, ehkä kyllä rohkea ja suuri, siihen aatteeseen, että nämät vähäis-epokset olisivat pidettävät osina eli episodeina suurta kokonaista kansaneposta.

Mutta näin olen joutunut liiaksi edelle, tahtoessani osoittaa, mikä osa Topeliuksella oli Lönnrotin johtamiseen kansanrunouden alalle, ja v. Beckerillä hänen menetystapaansa epillisten runojen järjestämisessä. Palatkaamme siis takaisin alummaksi.

Se aate, että ne laulut, jotka olivat syntyneet yhteisen kansan sydäimestä ja elivät sen huulilla — n.k. kansanrunous — olisivat korjattavat ja ilmi saatettavat, ei siihenkään aikaan, jolloin Lönnrot ilmautui, ollut uusi, olletikaan ei se ollut uusi täällä Suomessa. Jo puolta vuosisataa ennen olivat Porthan ja hänen miehensä, joista etevin tällä alalla oli Ganander, alkaneet kerätä kansanrunoutta. He näyttävät kuitenkin enimmästi ottaneen huomionsa vaan loitsurunot, joita Ganander, voidaksensa saada aikaan semmoisenkaan teoksen kuin hänen Mythologiansa on, olikin mahtanut tuntea paljon. Mutta epilliset runot olivat niin sekaisin loitsurunojen kanssa, ett'eivät nekään voineet jäädä näiltä tutkijoilta tuntemattomiksi, vaikka he eivät aavistaneet niiden suurta merkitystä. Lauluille sitä vastaan eli lyyrillisille runoille eivät he näy antaneet juuri mitään arvoa. Mutta heidän jälkeläisensä tämän vuosisadan alussa eivät hylkineet näitäkään, vaan korjasivat kaikki, mitä kansan suusta kuulivat.

Kansanrunouden arvo oli näet nyt paljon noussut. Ganander ja Porthan olivat pitäneet sitä vaan lähteenä tiedolle esi-isäin pakanallisista uskomuksista. Nyt ruvettiin sitä katsomaan heräävän

kansallisuus-aatteen kannalta. Muissa kansoissa oli tehty ja tehtiin paraikaa samanlaista keräystyötä. Macpherson oli gaelilaisilla kansanlauluillaan saavuttanut liiankin suuren huomion, Wuk Stepanovitschin keräämiä servialaisia lauluja ei voitu kylliksi ihaila, sitten kuin ne saksalaisessa käännöksessä olivat tulleet Euroopassa tutuiksi, ja Afzeliuksen julkaisemat ruotsalaiset kansanlaulut viehättivät mieliä ja lämmittivät sydämiä tälläkin puolen Itämeren. Tämän lisäksi ruvettiin kansanrunoudelle antamaan suurempi esteettillinenkin arvo. Nuo mainitut ja muut kansanrunous-kokoelmat todistivat — se huomattiin nyt — sen ylistyksen todenperäiseksi, jonka Herder kirjassaan "Stimmen der Völker in Liedern" oli antanut kansanlaululle. Metsän peitossa ja pellon pientareella kasvavalla kukkasella, sanoi monikin nyt, on useasti ihanampi karva, somemmat juonteet ja suloisempi haju kuin puutarhurin kasvattamalla, vaikka tämä onkin loistavampi, reheämpi ja muhkeampi.

Asiain näin ollen ei se ole kumma, jos niin kerkeä ja lämmin mieli kuin Lönnrotin pian kokonansa viehtyi ja vietti kansanrunouden puolelle. Kandidaatti-tutkinnon suorittetuansa otti hän laukun selkäänsä ja läksi jalan syten runonkeruuseen. Hän kulki sinne, jonne Topelius oli neuvonut, ja me tiedämme, mitä hän sieltä löysi. Ensi kerralla (v. 1828) käveli hän Kuopion lääniin kuuluvan Karjalan läpi; toisella (v. 1831) kohosi hän pohjemmaksi, Kajaanin tienoihin. Näiden matkojen tulokset tekevät "Kantele"-nimisen kokouksen neljä pientä vihkoista, joissa erilaiset runot, epilliset myyttilliset ja lyyrilliset, vielä ovat sekaisin.[2] Kolmannella matkallansa (v. 1832) ulottui hän keräämisen Suomen Karjalasta rajan taakse Repolaan. Sillä välin piti hän myöskin huolen lääketieteellisistä opinnoistansa, niin että hän jo v. 1830 suoritti lääketieteen kandidaatti-tutkinnon ja v. 1832 lisensiaatti-tutkinnon, jonka viimeksi mainitun vuoden juhlallisissa vihkiäisissä hän sai lääketieteen-tohtorin arvon. Samana vuonna sattui niin onnellisesti, että piirilääkäri virka Kajaanissa tuli avonaiseksi. Lönnrotin onnistui päästä sinne, ensin virkaa toimittavaksi, ja seuraavana vuonna sen piirikunnan vakinaiseksi lääkäriksi. Näin oli hän saapunut milt'ei toivettensa perille: hän oli nyt itsessä runovaltakunnassa, ja juuri virka vaati hänen liikkumaan kansan seassa. Tätä tekikin hän ahkerasti, viran puolesta kyllä, mutta myöskin runojen vuoksi. Näitä varten sanoo hän ennen Kalevalan ensimmäisen laitoksen ulosantoa näinä vuosina käyneensä neljä kertaa rajantakaisessa Karjalassakin.

Täten tuli Kalevala pian valmiiksi. Sen esipuhe on annettu 28 p. helmik. v. 1835.

Siihen vauhtiin nähden, jolla Lönnrot näyttää näinä aikoina tehneen työtä, ja kuin tiedämme, että lyyrilliset runot olivat verrattomasti keveämmät järjestää kuin epilliset olivat olleet, kummastuttaa se meitä ensi katseella, että Kanteletar ei kohta seurannut Kalevalata, sillä laulurunoja oli mahtanut keräytyä monta vertaa enemmän kuin epillisiä ja loitsurunoja, joita runonkerääjä sai vaan harvassa olevilta tietäjiltä, silloin kuin hyvissä runopaikoissa melkein joka toinen nainen osasi laulaa hänelle tunnelauluja. Kummastuksemme hälvenee kumminkin, kuin muistamme, että Lönnrot jo seuraavana vuonna rupesi aivan toisenlaiseen kirjalliseen toimeen, nim. kuukauslehden toimittamiseen. "Mehiläistä", se oli tämän lehden nimi, ei tosin tullut ulos muuta kuin yksi painoarkki kuukaudessa, mutta virassa olevalle toimittajalle, ilman minkäänlaisetta avutta muilta, oli senkin valmiiksi saamisesta työtä, varsinkin kuin painaminen ja ulosanto tapahtuivat Oulussa, jonne posti kulki vaan kerran viikossa. Tämän lisäksi tulee, että Lönnrot loppupuolella vuotta 1836 ja alussa vuotta 1837 teki tavallista pitemmän matkustuksenkin, joka ulottui Lappiin asti ja jolla laveampi kielentutkimuskin näyttää viehättäneen hänen mieltänsä pois yksistään runonkeruusta. Näistä syistä ilmestyi Kanteletar vasta viittä vuotta myöhemmin kuin Kalevala, eli v. 1840, mutta silloin kaikki kolme osaa yhtenä vuonna, ensimmäinen osa siksi suureksi juhlaoksi, jonka yliopisto kaksisata-vuotisen olemisensä riemusta tällöin vietti ja jossa Lönnrotkin oli läsnä.[3]

Syrjä- eli lisäsaaliina runoja kerättäessä saadaan sananlaskuja ja arvoituksia, ja näitäkin oli Lönnrotille kertynyt mahdottoman paljo. Eri kirjoina antoi hän nämäkin ulos, Sananlaskut v. 1842 ja Arvoitukset v. 1844.

* * * * *

Tähän päättyy edellinen ja tärkein puolisko Lönnrotin elämätä ja toimintoa, tärkein noiden meille verrattoman kallisten runo-aarteiden tähden, jotka hän tällä ajalla onnellisesti oli saattanut ilmoille.

Kallistenko? ja vieläpä: verrattoman kallisten? Onko kansanrunoudella tosiaankin niin suuri arvo kuin hoetaan? On ihan varmaan, ainakin meidän kansamme kohdassa. Meidän tunteitamme ei ollut kukaan saattanut ilmi, ei kukaan ollut laulanut meidän surujamme, murheitamme, ilojamme, riemujamme; ei kukaan ollut yrittänyt kuvaamaan meidän ihanteitamme miehestä, naisesta, sotasankarista, äitistä, perhe-elämästä j.m.s.; eikä kellenkään ollut vielä onnistunut runopuvussa, millisessä hyvänsä, käyttäen Suomen kieltä edes välttävällä, saatikka viehättävällä, taidolla. Tällöin ilmestyivät kansanrunomme, ja niissä olivat kaikki nämä tehtävät tehdyt, ja tehdyt ihanimmassa muodossa sekä runsaimmassa määrässä. Nyt vasta voi Suomen kansa ruveta tunnustelemaan henkistä itseänsä, nyt vasta oikein rakastamaan kieltänsä, tätä kieltä, jota oli sanottu niin törkeäksi, ett'ei sillä voisi mitään ylevämpää

lausua, ja niin kömpeläksi, ett'ei sitä voisi minkäänlaisessa runopuvussa käyttää, mutta joka nyt kansan runossa esiytyi mitä notkeimpana, mitä säännöllisimpänä, mitä soinnullisimpana runonverhona. Tuskin yhdenkään muun kansan kirjallisuudessa on kansanrunous tehnyt sitä vaikutusta kuin meidän kirjallisuudessamme. Muualla on kansaneposten kieli vanhentunut, semmoinen, jota vaan oppineet ymmärtävät, ja niistä ei siis olekaan muille nautintoa kuin oppineille; ja lyyrilliset eli tunnerunot taas ovat useinkin murteellisia, muodossa vaillinaisia tahi sisällykseltään vähäpätöisiä. Meidän, Kalevalassa ja Kantelettaressa ilmestynyt, runoutemme sitä vastaan on niinkuin tänään tekijänsä kädestä lähtenyt, kaikki on siinä selvää, kaikki jokaisen ymmärrettävää, kaikki jokaista viehättävää. Kalevala ja Kanteletar eivät ole ainoastaan meidän runoutemme vanhanaikuiset nurkkakivet, vaan ne ovat meidän varsinaista, meidän nykyistä kirjallisuuttamme ja tähän asti sekä luultavasti kauan edeskin päin sen parhimmimmat kappaleet.

Tässä kohdin lienee sopivin koskettaa erästä seikkaa, jolla on suuri tärkeys, silloin kuin runot ja Lönnrotin runot ovat puheina. Se on runojen ja Lönnrotin keskinäinen suhde.

Onko Lönnrot muuntanut runoja ja pannut niihin omiansa, tahi mitä muuta tehnyt sitä varten, että ne saivat sen muodon ja asun, jossa hän antoi ne ulos? Ne kielelliset seikat, joissa hän niitä toimittessaan on poikennut niiden äitinkielestä s.o. itä-Suomen murteesta, ovat niin tunnetut, ett'ei niitä tarvitse tässä mainitakaan. Hänen kielelliset muunnoksensa ovat vaan äänteellisiä tahi pikemmin vaan oikokirjoituksellisia, ja niillä on hän ainoastaan tarkoittanut likentää runojen ulkoasua meidän kirjakielemme puoleen, jonka tarkoituksen onkin hyvin onnellisesti saavuttanut. Tästä asiasta ei siis ole sen enempää puhumista. Samoin ei siitäkään, mitä Lönnrot on tehnyt lyyrillisten runojen asuun, sillä päivän selvää on, ett'ei toimittaja niitä varten tarvinnut tehdä mitään muuta kuin ne aineittensa mukaan järjestää. Toista on Lönnrotin suhde epillisiin runoihin eli Kalevalaan, ja kysymys kuuluu, selvään ja suoraan lausuttuna: mikä on Kalevalassa alkuperäistä, mikä Lönnrotin tekemää? Alkuperäistä ovat kaikki säkeet. Ne säkeet — paitse alkuja sellaisia kuin: "Sanoi vanha Väinämöinen", "Siitä lieto Lemminkäinen" j.m.s. — jotka Lönnrot tahi jo ehkä joku runonkerääjä on runoihin pannut omatekoista, voipi tuntija heti erottaa oikeiden runonlaulajien laulamista. Säkeet siis ovat kansan laulamattomat; muu kaikki on Lönnrotin tekoa, s.o. se järjestys, jossa säkeet nyt ovat, on hänen päästänsä lähtenyt. Tämä lausuma ymmärrettäköön kumminkin oikein. Kalevalassa on pitkiä jonoja runoa, joista toimittaja on päässyt sillä vaivalla vaan, että on monilukuisista toisoinnoista yhteenasettanut parhimmimmat paikat. Tämmöisiä ovat kaikki loitsurunot, häälaulut ja lyyrilliset kohdat. Suurempi ja vaikeampi sitä vastaan oli työ itse kertomaruonoissa. Niissä piti kertomus useinkin "kutoa yhteen" lukemattomista pienistä laulunsuikaleista, ja sen juonne, eri laulajien toinen toisestansa eroavia, monesti ristiriitaisuudessa olevia ilmiantoja punnitin, asettaa siihen suuntaan, joka kokonaisen suhteen toimittajasta näytti parhaalta. Täten syntyivät ne suuren epoksen osat, joita me kutsumme episodeiksi, eli ne vähäis-epokset joissa ainoastaan yksi tapaus tahi yksi sankari on kertomalaulun esineenä. Taikka oikeastaan ei ne *syntyneet*, vaan syntyivät *uudestaan*, s.o. tulivat lukemattomista palasista liitettyiksi yhteen siksi kokonaiseksi, jona kansa ne oli sekä käsittänyt että laulanutkin, ennenkuin se aikojen kuluessa oli hajonnut. Lönnrotin toimesta runojen entiselleen kokoonpanemisessa sallittakoon minun käyttää vertausta toisen taiteen alalta. Lönnrot menetteli siinä niinkuin taidenieikka, joka on löytänyt kalliita muinais-aikaisia mosaiikki-teoksia, jotka vaan paikka paikoin ovat eheänä, mutta enimmältään makaavat rikkilyötyinä pirstaleina tahi alkuperäisinä napukoinansa hänen jalkainsa edessä. Taidenieikka tuntee itsessänsä halun ja kyvyn näiden taideteosten entisellensä laittamiseen; hän keksii itsekunkin alkuperäisen luonnoksen sekä piirteet; ja nyt rupee hän palasista ja napukoista eheätä, kokonaista tekemään eikä herkeä tästä yrityksestä, ennenkuin kuva on valmis.

Tällaisia uudesta-tehtyjä yksityisiä mosaiikki-teoksia ovat nykyisen Kalevalan episodit. Ja nämät eli vähäis-epokset ovat ne ainoat lauluteokset, joita paraimmat runonlaulajat näyttävät pitäneen yksinään kokonaisina. Tämän suuremmasta kokonaisuudesta ei heillä näy mitään aavistusta olleen. Vähäis-eposten kokoonpaneminen suuremmaksi kokonaiseksi s.o. nykyiseksi Kalevalaksi on yksistään ja kokonansa Lönnrotin tekoa. Tässä ei ole tilaisuutta ruveta punnitsemaan sitä, oliko tämä kokoonpano tarpeellinen ja epilliselle runoudelle eduksi, vai ei. Minä puolestani pitäisin vähäis-epoksista semmoisinansa yhtä paljon kuin Kalevalastakin, mutta tiedän myös, ett'ei tämä ole enemmistön mielipide. Eikä voitaneakaan kieltää, ett'ei Kalevala nykyisessä muodossaan olisi yhtä yhtenäinen epos kuin moni muu tämän nimellinen tuote, ja meidän täytyy ihmetellä sitä paljasta taiteellista vaistoa, jonka johdolla Lönnrot on liittänyt vähäis-epokset yhteen. Sillä kaikeksi onneksi olivat esteettilliset teoriat hänelle ihan tuntemattomat.

Tämä viimeksi mainittu seikka on suuresta arvosta, silloin kuin tulee vastata kysymykseen: millä oikeudella ryhtyi Lönnrot ensinkin yksityisten runojen sekä vähäis-eposten yhteenkutomiseen ja sitten vielä tuohon paljoa rohkeampaan näiden kansan haaveksimien eposten sovitteluun yhdeksi, suureksi epos-teokseksi?

Tämän kysymyksen edessä on moni Kalevalan ja Lönnrotin ystävä vavissut, mutta ei koskaan Lönnrot itse. Ajatuksensa tästä asiasta on hän lausunut eräessä ruotsinkielisessä kirjoituksessa (1849 vuoden

Litteraturbladissa, s. 16) Kalevalan toisesta laitoksesta, josta tähän suomennan pääkohdan. "Sitä järjestystä", sanoo hän, "jossa runonlaulajat itse laulavat runojansa, ei voi jättää aivan huomioon ottamatta, vaikka minä sille en anna kovin suurta arvoa, koska he siinä niin paljon poikkeavat toinen toisestansa. Juuri tämä eroavaisuus, että runojen järjestys eri laulajilla oli erilainen, ja kuin monikertainen samain runojen kirjaanpano eri laulajilta osoitti, että he useimmiten lauloivat niitä kaksi tahi useampiakin jonkunlaisessa järjestyksessä, mikä missäkin, vahvasti minussa sen jo ennen saamani mielipiteen, että kaikki tämänlaatuiset runot ehkä voitaisiin panna yhteyteen keskenänsä. Minä en voinut pitää enemmän toisen kuin toisenkaan laulajan järjestystä alkuperäisenä; selitin vaan järjestyksen tulevan ihmisen synnynnäisestä halusta saattaa tietonsa jonkunlaiseen reilaan, ja eroavaisuudet laulajain kesken riippuvaksi heidän erilaisista luonteistansa. *Vihdoin kuin ei yksikään yksityinen laulaja runontiedossa enää vetänyt vertoja minulle*, arvelin minä itselläni olevan saman oikeuden, jonka luullakseni usein laulaja omistaa itsellensä, nim. saada järjestää runot sen mukaan, kuin ne parahiten sopivat toinen toisensa kanssa yhteen, taikka runon sanoilla

Itse loime loitsiaksi,
Laikahtime laulajaksi

s.o. minä *pidin itseäni yhtä hyvänä laulajana kuin hekin.*"[4]

Tässä on yhtä selvä kuin ratkaiseva vastaus kysymykseen, millä oikeudella Lönnrot kutoi Kalevalan osat yhteen ja sitten liitti nämät osat kokoon. Hän asettui tavallisten runonlaulajien rinnalle; ja tämä oli varsin oikein. Hän oli mielen yksinkertaisuudessa tahi, niin sanoakseni, henkisessä viattomuudessa heidän vertaisensa; esteettilliset edellyttämukset eivät haitanneet häntä enemmän kuin heitäkään. Hän tosin ei ollut tuottelias runonteossa. Mutta tämäkin oli hyväksi, sillä näin hän ei joutunut kiusaukseen panna omatekoista runoihin eikä tullut epäluulon alaiseksi tämmöisestä panemisesta. Mutta toisannepäin oli hänellä runojen suhteen yhtä herkkä nautintotunne ja yhtä hieno kauneudenaisti kuin parahimmilla runonlaulajilla. Ja tämän lisäksi oli hänellä hallussansa, ja vieläpä kirjoitettuna, paljoa enämpi runoja kuin yhdelläkään muulla runontuntijalla. Täydellä oikeudella otti hän siis, hänkin, asettaaksensa runoja jonkinlaiseen järjestykseen, ja tämän yrityksen tuote on Kalevala! Meillä kaikilla on sama oikeus. Me voimme hajoittaa Kalevalan vähäis-epoksiksi ja purkaa mielin määrin sen yksityisiä paikkoja. Ainoastaan Marsyaan ja Zoilon haamut voivat meitä tämmöisestä yrityksestä varoittaa!

Kalevalan ilmautuminen ei alussa näytä vaikuttaneen mitään innostusta tahi suurempaa henkistä liikahdusta. Maamme sivistyneessä kansanluokassa oli silloin vielä varsin vähä semmoisia, jotka olisivat hyvästi osanneet Suomen kieltä, ja ainoastaan tällaiset voivat Kalevalata lukea nautinnolla. Että meidän sivistyneissä oli niitäkin, jotka pitivät runojen kokoonpanemista yhdeksi epokseksi tyhmänrohkeana ja naurettavana yrityksenä, on tietty. Vasta sitten kuin Castrénin, aikuiseksensa hyvästi onnistunut, ruotsalainen käännös v. 1841 tuli ulos, kykenivät useammat täällä kotona ja uteliaat ulkopuolellakin Suomea sitä lukemaan. Tämän käännöksen nojassa teki Rob. Tengström täällä kotona ensimmäisen kokeen Kalevalan aatteelliseen käsitykseen ja lausui kirjoituksessansa "Kalevalasta" (Fosterl. Album I, v. 1845) aatteita, joilla nytkin vielä on arvonsa, muun muassa jo senkin, että taistelu Sammosta on se sankarityö, jota tässä epoksessa lauletaan ja joka sen oikea keskus on. Castrénin käännöksestä tuli J. Grimm'ikin sen tuntemaan. Hän kirjoitti siitä pitkän esityksen ja arvostelun (Hoefer'in ulosantamassa "Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache" B. I, v. 1846), joka täällä meillä sitten käännettiin ruotsiksi (Fosterl. Album II). Hänen mahtava lausumansa asetti Kalevalan sille sijalle muiden parasten kansaneposten joukossa, jolla sen asema sittemmin on vaan vahvistunut. Sama jalo tietäjä on myös ensimmäinen oppinut, joka meidän sananlaskuille antoi oikean arvon.

* * * * *

Lönnrot oli silloin, kuin hän sai Arvoitukset s.o. viimeisen noita suuria kansan suusta korjaamiansa kirjallisuus-kappaleita ulos, vasta 42 vuoden vanha. Hän olisi tällöin jo voinut kuolla, tahi olisi hän voinut panna kätensä ristiin ja heittäytyä lepäämään, ja olisi kumminkin ollut ansiotyön suorittanut, jonkalaista ei yksikään Suomen mies vielä ole tehnyt. Kaikeksi onneksi ei hän kuollut, eikä myöskään pannut käsiänsä ristiin. Hänelle oli vielä suotu verrattoman pitkä työaika siihen asti eletyn iän lisäksi, ja siitakin työstä, jonka hän suoritti tällä elämänsä toisella puoliskolla, olisi kyllä tavallisen kirjoittajan koko elinajallansa tekemäksi.

Onnellista oli se Lönnrotille, mutta vielä onnellisempaa suomalaiselle kirjallisuudelle, että hän tähän aikaan eli vuoden 1844 alusta sai virkavapauden, ei vähemmäksi kuin viideksi vuodeksi, ja vieläpä semmoisen virkavapauden, jonka ajalla hän sai nauttia koko palkkansa ja sijaisen palkkio maksettiin erittäin valtionvaroista. Hallituskin oli siis huomainnut hänen toimintonsa vähintäänkin "hyödylliseksi".

Nytkös hän työhön ja matkoille! Jo vv. 1836-1837 oli hän ensi kerran koskettanut Lapin kielen alaa. Vv. 1841-1842 matkusteli hän Castrénin kanssa yhdessä kaikki Lapit läpi aina Arkangeliin asti, jossa hän erosi matkakumppaliansa, eikä sitten sen kovemmin näillä ilmoilla enää nähnyt häntä.[5] Lönnrot poikkesi sieltä eteläänpäin ja oleskeli viimeksi mainitun vuoden kesän Wepsäläisten maassa Anuksen

länissä. Nyt tuon pitkän virkavapauden saatuaan läksi hän Inkeriin, Wiroon ja Liivinmaalle, jolla matkalla hänen tietonsa ja näköpiirinsä arvaten suuresti laajeni. Näiden matkojen hedelminä antoi hän ulos eri ajoilla Wepsän kielestä ja Inarin Lapin murteesta arvokkaita tutkimuksia, joita tässä ei ole tilaisuus enemmältä arvostella. Sitä ennen oli hän Suomi-kirjassa julaissut pitkän ja syvällisen tutkimuksen meidän omasta kielestä, jossa hän sekä äänneopin alalta että sanojen taivutuksesta tuopi esiin joukon uusia havainnoita, jotka heti tulivat kirjakielelle eduksi ja sittemmin ovat joutuneet kielioppi-kirjoihin. Lönnrotin muut ansiot ovat ikään kuin häijäisseet hänen ansioitansa kielimiehenä. Muiden suomalaisten kielentutkijain rinnalla, ennen Castrénia, on hänen paikkansa niin korkealla, ett'eivät nämät likimaillenkään vedä hänelle vertoja. Hänen kielitietonsa perustuivat vanhoille latinan ja kreikan kieliopeille, jotka kielet hän tunsu perusteellisesti. Vanhempana tuli hän tuntemaan yleisen kielitieteenkin mietelmiä saksalaisen Beckerin kirjoittamasta, yhteen aikaan suuressa arvossa olleesta "Organism der Sprache" ja Diesenbachin teoksista. Tämän lisäksi tulivat nuo vastamainitut länsisuomalaiset sukukielet, jotka hän tunsu kaikki varsin hyvästi. Saksaa ja venäjätä sekä puhui että kirjoitti hän keski-ijällensä, vaikka ei virheettömästi. Hänen edellistensä Suomen kielen tutkijain näköpiiri oli paljoo suurempi.

Lönnrotin kielitieteellisyysden puheina ollessa maininnan myöskin yhdellä tielläni hänen Sanakirjansa, joka tosin tuli ulos paljoo myöhemmin, mutta johon hän teki työtä luultavasti aina Kajaaniin muuttamisestansa asti. Runojen, koillis-Suomen ja Wenäjän Karjalan sanasto, joka muulle Suomelle suureksi osaksi oli outoa ja jota siis ei Renvallin muuten kyllä oivallisessa sanakirjassa löytynyt, lienee sekä kehoittanut että kiirehtänyt häntä tähän työhön. Sanakirja olikin niin aikaiseen kuin v. 1849 jo niin valmis, että hän silloin aikoi ruveta sitä painattamaan (kirje Rabbelle 1849 24/3). Vahinko olisi ollut suuri, jos tämä aikomus olisi toteutunut, sillä epäilemättä lisäytyi sanoja sitä enemmän, kuta kauemmin teos oli hänellä käten alla. Ei hän sitä kuitenkaan koskaan saanut mielensä mukaiseksi. Sanavarojen paljous pakoitti hänet sen teossa käyttämään syrjäisten apua, ja näillä arvattavasti ei ollut sitä tietoa ja taitoa, jota tämmöiseen työhön tarvitaan. Lönnrot itse ei pitänytään tätä teosta muuna kuin ainekokoituksena, josta vastainen tekijä voisi muodostaa oikean ja säännöllisen sanakirjan.

Kalevalan uudesta-laittamisen aate oli luultavasti jo alussa 5:ttä vuosikymmentä syntynyt Lönnrotin mielessä. Uusia epillisten runojen katkelmia oli vähän väliä ilmautunut, ja sitten kuin ylioppilas D.E.D. Europaeus vuodelta 1845 Kajaanista käsin rupesi matkustelemaan runonkeruulla ja ulottui matkansa aina Äänisjärvelle ja Wienanlahteen asti, tuli kokonaisia aarteita vielä ilmi, muun muassa myöskin koko Kullervo-epos. Muitakin runonkerääjiä oli liikkeessä, joiden matkat, samoin kuin Europaeuksenkin, Suom. Kirjallisuuden Seura, nyt varakkaammaksi tultuansa, enimmäksi osaksi kustansi. Ei näidenkään saaliit olleet vähäiset. Lönnrot itse voi rauhassa istua Kajaanissa ja kutoa ja järjestää kokoon, mitä hänelle nuoremmat lähettivät. Keväällä v. 1849 sai hän kaikki valmiiksi ja samana vuonna tuli uudennettu Kalevala ulos. Sen edut vanhan laitoksen rinnalla ovat niin tunnetut, ett'ei niistä tarvitsisi tässä puhua, jos aikakin ja tilaisuus sen sallisivat.

Yhdessä Kalevalan kanssa mainitsen Loitsurunotkin. Tämmöisiä oli kokoutunut niin paljoo, ett'eivät ne kaikki mahtuneet Kalevalaan. Ne olivat erittäin toimitettavat, ja kaikeksi onneksi kerkesi Lönnrot senkin tehdä, vaikka vasta vanhoilla päivillensä. Loitsemisesta ja sillä parantamisesta oli hän jo kauan sitä ennen lausunut ajatuksensa; sen teki hän lääketieteen-tohtorin väitöksessänsä "Om Finnarnes magiska medicin" ("Suomalaisten loitsu-lääkityksestä") v. 1832, jonka hän uudestaan tehtynä kymmentä vuotta myöhemmin julkasi Suomen Lääkäriseuran kirjoissa. Loitseminen vanhempaan aikaan, ja vielä noin 40 vuotta takaperin Wenäjän Karjalassa, ei ollut sitä turhanpäiväistä sopotusta ja tajantekoa, jolla kuljeksivat puoskarit, salvajat ja mustalaiset nyt pettävät herkkäuskoista kansaa. Loitsija oli "tietäjä", oikea schamani, paikkakunnan älykkäimpiä miehiä ja siveellisesti korkealla kannalla seisova. Tunnettu on, että arvossa pidetyn lääkärin samoin kuin sielunpaimenenkin paljas mies henkisesti, sairaan mielen kautta, vaikuttaa hänen ruumiilliseen tautiinsakin. Loitsija oli sekä lääkäri että papintapainen. Jo olennollansa vaikutti hän edullisesti sairaasen, joka hänessä näki itseänsä jalomman ihmisen. Kuin tämän lisäksi tuli "haltioissa" lausutut sanat, jotka runouden innostuksella ja runopuvullisesti viehättävässä muodossa paljastivat taudin syyt eli "synnyn" ja sitten häätivät sitä sairaasta pois, niin on arvattava, että tämä henkisesti rauhoittui, ja se taas voi monestikin vähentää ruumiinkin kipua, esim. kuumeessa. Silminnähtävästi on monessakin loitsurunossa tämä juuri tarkoituksena. Kuin esim. "tulen sanoissa" pitkä säesarja läpeensä puhutaan hyystä ja jäästä, niin löyhähtelee niistä ikäänkuin kylmää sairaan päälle ja tämän, ehkä vaan henkisesti, tunteminen jäähdyttää ruumistakin. — Tähän suuntaan on Lönnrotin mielipide loitsulla parantamisesta, ja jokainen, joka vaan on nähnyt oikean tietäjän loitsevan, myöntää mielellään, että Lönnrotin ajatus on oikea.

Virkavapauden ihanat päivät päättyivät joulukuun viimeiseen päivään v. 1848. Tällä ajalla oli hän saanut Kalevalan toisen laitoksen melkein ihan valmiiksi ja sanakirjan likelle painokuntoista asua, tutkinut sukukieliä Suomen lahden eteläpuolella sekä ulosantanut Paavo Korhosen runot ja erään ruotsalais-suomalais-saksalaisen kielikirjan (tulkin). Käsikirjoituksena oli myöskin valmiina "Lukemisto"-niminen teos, joka oli oleva jonkunlainen antologia suomalaisesta kirjallisuudesta, vaan jonka

painattamis-puuhat sitten keskeytyivät. Mutta täten Lönnrot ei vielä ollut likimailleenkaan tehnyt kaikkea, mitä oli aikonut; hän toivoi vielä voivansa, suomalais-ruotsalaisen sanakirjan valmiiksi saatuansa, tehdä ruotsalais-suomalaisenkin sanakirjan, täydellisen suomalaisen mytologian, vertailevan kieliopin Suomen, Wiron, Wepsän ja Lapin kielistä y.m. Samalla oli hän vierautunut lääkärin virkaan kuuluvista toimista. Asian näin ollen otti hän rohkean askeleen. Hän lähetti asian-omaiseen paikkaan hakemuksen, jossa hän pyytää, että hänelle annettaisiin ero virasta ja samalla myöskin sellainen elinkautinen eläkeraha, että hän häiriytymättä voisi teeskellä noita vastamainittuja teoksia. Tälle hakemukselle antoi lääkintölaitoksen päällikkö lämpimän puoltamuksen ja keisarillinen senaatti ehdotteli myöskin sen myöntämistä, mutta korkeimmasta paikasta tuli kieltävä vastaus, joka näkyi perustuneen kenraali-kubernöörin esitykseen asiasta.[6]

Tämä vastoinkäyminen mahtoi kyllä aluksi karvastella Lönnrotin mieltä, mutta pian lienee hän kuitenkin lohtunut, olletikin kuin lääkintölaitoksen päällikkö näyttää omin neuvoinsa antaneen hänelle lyhemmän virkavapauden, sillä muuten ei hän tällöin olisi voinut olla Laukossa, jossa hän päätti Kalevala-työn ja josta lähetti käsikirjoituksen tänne. Saatuansa tämän suuren teoksen käsistensä, hengähti hän vähän, ajatteli vähän omaakin tilaansa ja huomasi, kuinka yksitoikkoinen ja sulotoiminen hänen elämänsä oli, hänen näin yksinänsä eläessään. Sanalla sanoen, hän päätti naida ja jo heinäkuussa samana vuonna toi hän nuorikon Oulusta kotoonsa.[7] Muutenkin vahvisti hän itsellensä vakavamman kodon sillä tavoin, että osti Kajaanissa talonpaikan, johon rakensi pulskat huoneukset. Seuraavana keväänä syntyi hänelle Eliaksen päivänä poika, jolle tietysti annettiin tämä nimi, mutta josta isän suureksi suruksi ei tullut pitkä-ikäistä.

Uudessa ja mukavassa kodossansa Kajaanissa ei hän kuitenkaan saanut olla kuin muutamia vuosia. Siihen aikaan toteutui näet viimeinkin se kauan eleillä ollut toivomus, että Yliopistoon saataisiin Suomen kieltä varten erityinen professorinvirka. Se päivä, jolloin Keisarin Majesteetti antoi suostumuksensa tämmöisen viran säätämiseen, oli 22 p. Maalisk. v. 1850. Syyt tähän olivat enemmän käytännöllisiä kuin tieteen edistystä puoltavia. Vuoden 1841 kouluasetus oli nim. määrännyt kouluissa opittavien aineiden joukkoon suomenkin, mutta heti nousi valitus siitä, ett'ei löytynyt opettajia, jotka olisivat tieteellisesti kyenneet opettamaan tätä kieltä. Sen ohessa oli kirkollisenkin hallinnon puolelta hallitukselle tullut valituksia siitä, että papistoon tuli paljo suomen osaamattomia nuoria miehiä, joista ei voinut olla opettajiksi kansalle. Hallitus halusi auttaa nämät puutteet siten, että määrättäisiin useampia stipendiumeja Suomen kielen oppimisen kehoittamiseksi, ja kääntyi tällä mielellä Yliopiston konsistorin puoleen. Tämä katsoi (v. 1847) professorinviran säätämisen parhaaksi keinoksi mainittujen puutteiden poistamiseen, ja tästä seurasi tuo edellämainittu keisarillinen päätös. Kohta sen tietyksi tultua kysyi ystävä Rabbe Lönnrotilta, aikoiko hän hakea kohta avonaiseksi ilmoitettavata Suomen kielen Professorin virkaa. Hän vastaa kieltävästi ja sanoo kehoittaneensa Castrénia hakemaan tätä virkaa, lisäten että hän pitää siihen itseänsä sopivampina Castrénia, v. Beckeriä, Aleks. Ingmania, Akianderia ja Kellgreniä, ja sitten vasta, jos ei yksikään näistä tahtoisi virkaan ruveta, suostuisi hän sitä hakemaan. Eräässä toisessa kirjeessä lausuu hän tämän samaisen asian johdosta muun muassa: *crede mihi, bene qui latuit, bene vixit* (usko minua, joka on hyvästi pysynyt alhaisessa tilassa, on onnellisesti elänyt). Castrén haki ja sai viran, ja tästä ei ollut kukaan iloisempi kuin Lönnrot, joka näin sai jäädä Kajaanin Tusculanumiinsa entiselleen. Mutta tämä hänen ilonsa ei kestänyt kauan. Hänen ja koko Suomen suureksi suruksi kuoli Castrén, yhden ainokaisen vuoden oltuansa professorina. Nyt kääntyivät kaikkein silmät Lönnrotin puoleen. Hän taas toivoi v. Beckerin tahi jonkun muun hakevan virkaa, mutta kuin tätä ei tapahtunut ja kuin muiden kehoitusten ohessa ylioppilaatkin Lönnrotille tehdyssä adressissa, jonka edusmiehet kaikista osakunnista olivat allekirjoittaneet — o niitä hyvän sovun aikoja! — anomalla anoivat hänen muuttamaan tänne, painui vaaka tieteen eduksi ja Lönnrot lähetti hakemuksen sisään. Vasta keväällä v. 1854 asetettiin hän säännöllisesti virkaan, joka sitten oli hänen hallussansa 8 vuotta. Tärkeimpänä luento-aineenansa piti hän, niinkuin luonnollista olikin Kalevalan, jota hän esitti kahdella luentotunnilla viikossa, kaiken aikaa, jonka hän oli virassa. Hän käänsi tekstin ruotsiksi ja antoi tämän lisäksi niin laveita selityksiä, ett'ei kerinnyt enemmän kuin 10 runoa lukuvuodessa. Toisilla kahdella tunnilla oli hänellä aineina eräsnä vuonna suomen kielioppi, toisena taas suomalainen mytologia; ensi vuonna käänsi hän näillä tunnilla muutamia epistolia alkukielestä suomeksi. Enimmin kuitenkin esitti hän luentojensa toisena aineena uusien oppisanojen sepittämistä eri tieteissä. Tällöin syntyivät tuo mestarillinen terminologia kasviopissa, hänen kääntäessään Hartmanin Floraa, tällöin monilukuiset oppisanat oikeustieteen, kieliopin ja muilla aloilla. Tätä ennen oli hän tehnyt oppisanoja runousoppia ja luvunlaskua varten; vanhempana auttoi hän tässä katsannossa myöskin metsätiedettä. — Tutkinnonpitäjänä oli hän lempeä ja vähän vaativa, ehkä liaksikin. Konsistorin jäsenyys ei häntä huvittanut, vaikka hän ei laiminlyönyt tämän viraston kokouksia.

Lönnrotin työnteon-voima ja hänen teostensa sekä paljous että laajuus ovat kyllä ihmettelyn arvoiset, vaikka ne kuitenkin voipi selittää, ken tuntee ne ehdot ja olot, joilla ja joissa hän sai tehdä työtänsä. Luontaisesti oli hänellä erinomaisen terve ruumis. Vuoteen omana hän tuskin lienee ollut koskaan muuttoin kuin neljätoista vuotta takaperin, jolloin hän taittoi jalkansa,[8] ja viimein kuolinvuoteellansa. Tätä raitista ruumista koki hän harjoittamallakin pitää hyvässä kunnossa. Nuorena ja keski-ijällänsä oli

hän hyvin ahkera kylmän veden kylpijä; talvella hän hihteli paljon, kesällä taas teki jalkamatkoja ja souti mielellään. Tänne muutettuansa oli hän ahkera voimistelija ja saavutti tässä semmoisen taidon, että hän vielä viimeisenä vuonnansa professorina tankoa myöten kapusi ylös meidän voimistelusalin korkean kumun lakeen. Tämän ohessa oli hän kohtuullinen ruuvissa ja juomissa, vaikka ei suinkaan hyvän aterian ja hyvän lasin vihaaja. Ainoa nautintoaine, jota hän rakasti tavallista enemmän, oli kahvi; sitä voi hän juoda koska hyvänsä ja milt'ei kuinka paljon tahansa; ei missään tarjottu parempaa kahvia kuin hänen kodissansa. Ruumiin puolesta oli hän siis mitä parahimmin varustettu työntekijäksi. Edullinen oli hänen virkansakin työnteolle. Siihen aikaan, jolloin hän oli piirilääkärinä Kajaanissa, elivät ja kuolivat ihmiset, ainakin siinä seudussa, enimmästi ilman lääkärin avutta. Eikä hänkään erittäin kehoittanut heitä sitä häneltänsä hakemaan, vaikka hän kyllä oli valmis lähtemään sairaan luokse, kuin pyydettiin. Ainoastaan viralliset matkat ottivat aikaa, olletikin niin teittömässä maassa kuin Kajaanin piiri siihen aikaan oli. Mutta vapaatakin aikaa jäi kuitenkin paljo, tehdä sitä työtä, jota hän enimmin rakasti. Tämän lisäksi tulivat monet pienemmät virkavapaudet, joita lääkintö-laitoksen päällikkö ei väsynyt hänelle antamasta, ja se pitkä viiden vuoden virkavapaus vv. 1844-1848, jolla hallitus niin tuntuvasti edisti Kalevalan toisen laitoksen ja muidenkin hänen teostensa joutumista. Hänen pitkä ikänsä on myös otettava lukuun, kuin on kysymys hänen tekemänsä työn paljoudesta, sillä sen kautta tuli hänen työ kautensa melkein toista vertaa pitemmäksi kuin tavallisen iän eläneiden kirjoittajain. Mutta oli hänellä itsellensäkin paljo ansiota paljosta kerkeämisestänsä. Itse sanoi hän tämän syyksi sitä, ett'ei hän sekautunut päivän kysymyksiin eikä ryhtynyt mihinkään hänen työstänsä syrjässä oleviin toimiin tahi puuhiin. Ajasta otti hän myös tarkan vaarin. Piirilääkärinä ollessansa piti hän matkoilliansakin aina jonkun työn kanssansa. Jos kestikievarissa tuli odottaa hevoista, tahi soutajia venematka-paikoilla ei ollut saapuvilla, tahi jos paha ilma keskeytti matkanteon, aukasi hän laukkunsa ja rupesi kirjoittamaan. Näin ei keskeytys tullut ikäväksi, työkin edistyi aina jonkun askeleen eteenpäin ja lausuma *nulla dies sine linea* (ei yhtään päivää piirtoa tekemättä), jota hän koki noudattaa, tuli toteutetuksi. Tämmöistä matkatyötä on esim. Kantelettaren 3:n osan esipuhe, joka on annettu "Matkalla Sotkamon pitäjässä" silloin ja silloin.

* * * * *

Lönnrotin ansiot Suomen kielen edesauttamisesta ovat useinkin tulleet väärin ymmärretyiksi, taikka, toisin sanoen, hänelle ovat muutamat lukeneet ansioita vääriltä kohdin, samalla kuin hänen oikeita ansioitansa ei ole kyllin korkeiksi arvattu. Suurin hänen ansionsa on Kalevalan luominen (jos minäkin kerran rohjennen käyttäen tätä sanaa inhimillisistä toimista). Sitä likinnä on muiden runojen ja sananlaskujen ilmisaattaminen. Näihin teoksiin, Kalevalaan ja vanhoihin runoihin ylipään, perustuu Suomen nykyinen ja vastainen taidेरunous; ja vielä enemmänkin: niihin ja sananlaskuihin perustun kaikki korkeampi kirjallisuus tällä kielellä. Runoista ja sananlaskuista rikastui näet kirjakieli tuhansilla uusilla sanoilla ja lauseenparsilla, jotka useinkin ovat korkeamman siveyden ja jalomprien tunteiden onnistuneita lausuimia kuin mitä olisi saattanut aavistaakaan tällä kielellä voitavan lausua. Tämmöisiä sanoja ja lauseenparsia, jotka vanhemmalle kirjallisuudelle olivat tuntemattomat, on *nyt* jokaisen sivistyneen Suomalaisen huulilla ja kynässä, olkoonpa hän sitten syntyjäänkin minkä murteen alalta tahansa. Runoista ja sananlaskuista rikastui kirjakieli myöskin siihen asti tuntemattomilla taivutusmuodoilla, joiden käyttäminen on meille tullut niin tarpeeksi, että me pitäisimme niiden katoamista, jos tämä olisi mahdollinen, suurimpana kansallisena vahinkona. Tämmöisten, n.k. itäsuomalaisten, muotojen käytännön joudutti se seikka yleiseksi, että Lönnrot kielitieteellisissä tutkimuksissa järjesti ja selitti kieliopillisesti kielen taivutusmuodot, niiden seassa nämät oudotkin (Suomi-nimisessä kirjassa ruotsin kielellä). Suuren avun teki hän myöskin tämän kielen käyttämiselle tieteellisissä esityksissä niillä oppisanoilla, joita sepitsemään hän, olletikin vanhemmalla ijällensä, oli mestari.[9] Tämä kaikki on kieleemme viljelyksen kohdassa Lönnrotin ansiota. Mutta suomalaisen proosan "isäksi" en minä häntä kuitenkaan tahtoisi sanoa. Sillä kielen suorastaan käyttämisessä ajatusten ja tunteiden pukuna, olipa tämä sitten proosaa tahi runoa, ei Lönnrot — paitse virrenseppyydessä, josta jäljempänä enemmän — jättänyt jälkeensä käsialoja, joita voisi sanoa esikuvallisiksi. Tämä ei voinut tapahtua jo vaan siitä syystä, että hänellä runolliseen tuotteliaisuuteen (paitse virrentekoon) ei ollut kylliksi taipumusta, ja että hän proosallistakin itsenäisesti tuotti varsin vähän, vähän ainakin semmoista, jossa esityksen ylhäisyys, alkuperäisyys ja viehättäväisyys olisivat enimmästi tulleet kysymykseen. Kuitenkin on Lönnrotin ansioksi proosan suhteen vielä sanottava sekin, että hän rohkeasti ryhtyi puhdistamaan kirjakieltä ruotsinmukaisesta lauserakennuksesta, työ, jonka kumminkin v. Becker oli alottanut ja jota Gottlundikin oikeastaan tarkoitti, Savon murteen tavoin, mutta vaan liian savolaisesti, kirjoittaessansa kirjakieltä. Tässä oli Lönnrot kuitenkin joutua toisesta muukalaisuudesta toiseen. Suomen kielen monilukuiset participi- ja infinitivi-muodot viehättivät häntä näet vanhain klassillisten kielten (olletikin kreikan) lauserakennusta mukailemaan. Tämä pistää silmään jo Kalevalan esipuheessa, mutta esiyytymisensä hänen Mehiläisen kanssa antamassansa suomennoksessa saksalaisen Beckerin maailman-historian 1:tä osaa (nimellä "Muistelmia ihmisen elosta kaikkina aikoina"). Osoittaakseni, mitä tällä kreikanvoittoisella lauserakennuksella Lönnrotin aikaisemmassa proosassa tarkoitan, panen tähän muutamia lauseita "Muistelmista". Niin kuuluvat sanat eräissäkin paikassa näin.

Tätä (Sanheribin sotajoukon häviämistä) kuvasivat he (Egyptiläiset) jousen jättä poikki kaluavalla hiirellä. Asia sillä kyllä tuliki jälkimuisteltaviin, vaan toisella tavalla: rukoilleen Aigypton senaikuisen kuninkaan jumalilta apua ja näiden, rukouksen kuultua, lähettäneen hiirilauman vihollisten sota'aseita muutamana yönä rikki järsimään (s. 4).

Eräässä toisessa paikassa on taas kirjoitettu seuraavalla tavalla.

Tyttärensä pojan puolesta eli Kyron, kuni nimellensä häntä tästälähin sanomma, kysy uudelleen tietäjiä. Astyagi, kertoen heille, jo hänen kisassa vähä aika kuninkaana olleenki. Vastasivat tietäjät, jos niin lienee kuninkaaksi sattunut, ei peljättävän, toiste tulevan. Sillä ennenki olisi monta heidän ennustelmista pian mitättömään mennyt ja unet tienneet kaikenlaisia joutavia. Niin hänestäki näyttävän, lausu kuningas, tiedustellen jos mitä onnensa ja valtansa vakuudeksi vielä olisi tehtävätä. Heillääki itsellä hänen onnensa ja valtansa pysyväisyys huolena olevan, vastasivat tietäjät, eikä toivovansa tätä Persialaisesta isästä syntyynyttä nuorukaista konsa jälkeenkän kuninkaaksi pääsevän, josta sekä heille että muille Meidialaisille olisi orjuus ja ylenkatse silminnähtävänä seuruuna. Ei heidän sentähden neuovankan, josta kuninkaan vallalle olisi pienintään vaaraa pelkona (s. 58).

Myöhemmin, jo Kantelettaren esipuheessa, tulee hänen kirjoitustapansa luonnollisemmaksi, ja muuntuu vielä myöhemmin siksi vaatimattomaksi ja yksinkertaiseksi, vaikka vähän jäykänpuoliseksi proosaksi, jota hän lopummalla ikäänsä kirjoitti; mutta kirjoitustavan rikkaudessa ja kauneudessa on moni nuoremmista kirjoittajista jo ammoiin mennyt hänestä edelle. Toinenkin omituisuus kuin tuo kreikkalaisuus haittasi alussa Lönnrotin proosaa, mutta katosi siitä hänen myöhemmissä teoksissansa. Se oli, ei karjalaisuuden tavoittelemineen, niinkuin nykyäänkin vielä sanottiin siitä, sillä liiallista karjalaisuutta ei hänen kirjoituksissansa koskaan ole ollut, vaan pohjolaisuus eli, likemmin määräten, *oululaisuus*, joka ilmoittihen osaksi siinä, että hän jätti t:n pehmennyksen d:ksi merkitsemättä (Kalevalan esipuheessa), osaksi siinä, että hän liiaksi hyly i:tä sanan sisässä ja lopussa, niinkuin sanoissa: *sillon, julkasta, tilasuuden, jommosetki, pysy* (pysyi), *tapahtu* (tapahtui). "Muistelmien" lopulla tulee vielä tuokin oululaisuus esiin, että kirjoitetaan inessivi yksi-ässäisenä, esim. *oikiasa pääsä*, mutta loppupuoli tätä kirjaa ei olekaan Lönnrotin suomentama.

Vaikka Lönnrot näin muodoin ei ollut mikään erinomainen ja loistava proosankirjoittaja, on hän, niinkuin edelläsanotusta näkyy, välillisesti koko joukon auttanut suomen proosaa sille kannalle, jolla se tätä nykyä on. Sama on sanottava hänen toiminnostansa nykyis-muotoisen runoudenkin eteen, ehkä vaan tässäkin enemmän muodon kuin sisällyksen suhteen. Suomenkielinen taiderunous ennen Lönnrotia liikkui joko vanhan runon muodossa taikka siinä vaillinaisessa uudempiaikaisessa, joka virsikirjassa ilmautuu. Onnistunein teos edellistä laatua on Salamniuksen tunnettu "Ilolaulu Jeesuksesta"; itä- ja pohjais-Suomessa oli runoileminen vanhan runon tapaan tämän vuosisadan ensi vuosikymmenillä vielä jommoisessakin kukoistuksessa kansan seassa; Paavo Korhonen Rautalammillä (v. 1840) oli talonpoikaisten taiderunoilijain etevimpiä. Taiderunous virsikirjan tavoin taas kukoisti enimmästi länsi-Suomessa ja ilmautui painosta n.k. arkkiveisuina, jotka muodon puolesta enimmäkseen ovat yhtä huonoja kuin virsikirjankin runous. Uudempi-aikaisessa muodossa onnistui ainoastaan joku tuottamaan jotain miellyttävämpää, niinkuin esim. Jaakko Juteini (k. v. 1855) ja Abraham Poppius (k. v. 1866). Mutta ylipään vallitsi siinä vähässä, mitä täten runoiltiin, taidottomuus. Poistaakseen tätä jälkimmäistä oletikin julkasi Lönnrot 1845 vuoden Suomi-kirjassa 15 käännöstä, enimmästi Runebergin runoelmista ja enimmästi ne näistä, joita Ehrströmin laulannoilla yhteen aikaan niin hartaasti laulettiin meidän sivistyneemmissä kansanluokissa. Näitä käännöksiä seurasi, paitse runousopillinen sanasto, niiden runomitallinen selitys, joka on ensimmäinen metriikin yritys Suomen kielellä. Arkkiveisujen runoudesta poikkeavat nämät käännökset jyrkästi siten, että sanat eivät ole tyypistetyt, että loppusoinnut ovat jokseenkin hyvät ja että runomitta perustuu laajuudelle. Viimeksimainittu seikka oletikin oli uutta ja outoa. Runomitan laajuudelle perustaminen oli kuitenkin Lönnrotille aivan luonnollista; laajuushan runoissakin ja laajuushan klassillisten kieltenkin runoudesta oli mitan perustuksena. Vielä ankarammin kuin näissä oli Lönnrot jo ennen tätä viljellyt laajuutta niissä kuusimittaisissa runonpalasissa, joita hän Homeeruksen teoksista käänsi "Muistelmien" kaunistukseksi. Niissä oli laajuuden käyttämiseen kuitenkin ehkä enemmän syytä alkuperäisen laajuudellisesta runomuodosta. Mutta laulurunossa! "Laulussa kuin korko poljetaan", sanoivat laajuuden vastustajat, "saavat sanat kokonaan luonnottoman äänen ja tulevat ymmärtämättömiksi." "Niinpähän vanhassa runossakin", sanoivat Lönnrotin puolelaiset, joita ilmautui paljokin, "koron polkeminen ei ole vika, vaan päin vastoin välttämätöin vaatimus, ja näiden runojen sekä laulajille että kuulijoille on se antanut suuren nautinnon." Tämä oli kieltämätöintä, mutta kieltämätöintä oli sekin, että kaikkien nykyisten kansojen runomitta perustuu korolle, ei laajuudelle, ja että suomalainenkin korva tuntui, ainakin nykyis-muotoisissa runoissa, rupeavan vaatimaan korolle edes rauhoituksen, jospa ei täyttä yksinvaltaakaan. Laajuuden puolustaminen vaikenä ja koron polkeminen katosi runoelma-yrityksistä; siinä runonlajissa, jota Lönnrot hartaimmin, ja loppupuolella ikäänsä yksinomaisesti, viljeli, nim. *virsisä*, ei hänkään polje korkoa muualla kuin säkeen alussa, jonkalainen koron polkeminen ikään kuin sovinnaisesti runoilijain kesken on tullut luvalliseksi.

Lönnrotin virrenseppyyteen oli ulkonaisena syynä se, että hallitus v. 1863 asetti uuden komitean tekemään suomalaisen virsikirjan ehdotusta, ja Lönnrotkin tuli tämän komitean jäseneksi. Pian oli hän, vaikka ijältänsä jo seitsemännellä kymmenellä, kaikista virein komitean töissä. Uusien, omien virsien teosta kieltäytyi komitea jo alussa, ja piti korkeinna toivomuksensa niistä kallisarvoisista virsijaarteista, joita jumalisempina ja uskovaisempina aikoina kuin meidän on syntynyt ruotsin, tanskan ja saksan runoutten alalla, onnellisesti valita ja taitavasti kääntää Suomen seurakunnalle sopivia virsiä. Tämmöiseen työhön olikin Lönnrot ihan omansa. Hänessä eli uskonnollinen hartaus, jumalanpalveluksessa kävi hän mielellään, toimittipa sitä itsekkin oikein tuomiokapitulin luvalla monta vuotta Sammatin silloin papittomassa kirkossa, ja tunsikin kirkollisen ja raamatunkielen hyvin. Tämän lisäksi tuli, että hän paremmin kuin kukaan muu tunsikin suomalaisen runoudenkin kielen ylipäänsä. Ei siis kumma, että komitean tehtävä enimmäkseen joutui Lönnrotin hartioille. Sen muut jäsenet kyllä suorittivat myöskin osansa alkutyöstä. Mutta yhteis-istunnoissa sai hän usein tehdä niihinkin korjauksia, ehkä hekin toisinaan keksivät semmoisia Lönnrotin virsiin. Komitean olinaikaa kesti yhteensä kahdeksan vuotta, ja tällä ajalla kiihtyi vaan Lönnrotin virrentuottamisen into, niin että hän komitean toisesta ehdotuksesta, jota hän ei kaikin paikoin hyväksynyt, v. 1872 antoi oman laitoksensa, nimellä "Suomalainen virsikirja väliaikaiseksi tarpeeksi", joka sisältää 413 virttä, saman määrän kuin vanhakin virsikirja, jonka sijaan se oli aiottu. Hänen tuotteliaisuutensa tällä alalla ei tauonnut vielä tähänkään. Yhä korjaeli hän entisiä virsiänsä ja laittoi uusia. Vielä kuolinvuoteellansakin harrasti hän tätä työtä; viimeiset rivit, valitettavasti niin vapisevalla kädellä kirjoitetut, ett'ei niitä voi lukea, on hän piirtänyt paria kolmea päivää ennen kuolematansa. Vuotta ennen tätä sai hän tilaisuuden antaa 1872 vuoden virsikirjastansa uudennetun laitoksen, nimellä "Wäliaikainen Suomalainen Virsikirja", johon hän otti 500 virttä; tämän komean painoksen varusti sen kustantaja herra kirjankauppias G.W. Edlund myöskin nuoteilla. Tähän laitokseen on Lönnrot tehnyt tarkan luettelon virsien alkuperäisistä, muukalaiskielisistä kirjoittajista, ja toisessa luettelossa osoittaa hän, mikä komitean jäsen minkin virren on laittanut suomenkieliseen asuun. Tämän mukaan on kirjan 500 virrestä 136 Lönnrotin käsialaa. Näistä ilmoittaa hän saaneensa noin pari kymmentä arkkiveisuista eli "arkkivirsistä", joiksi hän kutsuu arkkiveisuja hengellisestä sisällyksestä; noin puolikymmentä on hän varustanut kysymysmerkillä, joka tietää, että Lönnrot ei ole muistanut niiden lähettä eli alkuperäistä; ja 6 virttä seisoo ilman muutta osoitusta kuin hänen nimimerkinsä; ne ovat siis Lönnrotin itsensä tekemiä. Luku 136 ei kuitenkaan ilmoita hänen laittamiensa virsien oikeata määrää. Se on lisättävä ainakin puolella niitä likemmäksi 70 virttä, jotka ovat merkityt L:llä, professori von Essen'in merkillä, sillä enimmäkseen näistä ovat syntyneet Lönnrotin ja von Essen'in yhteistyöllä edellisen luona Sammatissa. Ja näinkin saatu lukumäärä on vielä lisättävä jollakulla satasella semmoisia virsiä, jotka jäivät käyttämättömiksi niihin sanomalehtiin tahi virsivihkoihin, joissa hän ne ensin julkasi. Lönnrotin kynän kautta kulkeneita virsiä on siis lähemmäksi 300. Hänen omatekoisista virsistänsä ovat n:o 139 ja n:o 140 kaksi kaunista loppiaisvirttä, n:o 200 ja n:o 210 proosallisia evankeliumi-virsistä, n:o 376 välttävä ehtoovirsi, ja n:o 492 on, merkillistä kyllä, valtiopäivä-virsi.

Vaikka Lönnrot siis ei itsestäänsä tuottanut ja keksinyt tämänkään runolajin alalla paljon, niin ansaitsee hän Suomen kansalta ikuiset kiitokset siitä uutteruudesta ja taidosta, jolla hän saattoi muiden tekemiä virsiä Suomen kielen pukuun.

Edellisistä uudemmissa virrenteon-yrityksistä eroavat ne siten, että niissä on tuota *cantabile*, joka kaikessakin laulurunoudessa, mutta enimmäkseen virsissä, on välttämätöntä, tahi, toisin sanoen, että ne ovat helpot laulaa ja täysisäkeiset, olematta kuitenkaan pitkäpiimäiset niinkuin "Uudet Wirret". Niistä eroavat ne siinäkin, että maallinen kansanrunous on kielessä ja runopuvussa tehnyt niihin edullisen vaikutuksen; täältä tullutta on esim. alkusointu, jonka käyttämistä virsissään Lönnrot ei ollenkaan ole kamoksunut, missä se helposti tarjoutui. Vanhan virsikirjan tyypistetyt ja pahoin ruhjotut sanat eivät voineet muuta kuin kauhistaa häntäkin, jonka korva oli tottunut vanhan runon täyteläisyyteen; häntä ei siis minkäänlainen runomitan ahtaus voinut saada käyttämään muita lyhennyksiä kuin luvallisia. Runojen muistamisen ei hän antanut viehättää itseänsä yleisen hengellisen kielen alalta, ja sanojen käyttämisessä oli hän niin varova, että monta monituista kertaa eri ajoilla muunteli jotakuta vaikeampaa paikkaa, kunnes se täydellisesti vastasi hänen arkatuntoisuutensa vaatimukset. Mitä Lönnrotin virsien sisällykseen tulee, jätän minä sen muiden arvosteltavaksi, jotka tämän ymmärtävät paremmin tehdä kuin minä, huomauttaen näille vaan sen, että sisällyksensä saivat hänen virtensä enimmäkseen osaksi semmoisista virsiteoksista, jotka hän tapasi yleisesti hyväksytyissä ulkomaisissa virsikirjoissa, ja että Lönnrot ei suinkaan pilannut alkuperäisiä teoksia antaessaan niille suomalaisen puun. Osoittaakseni, kuinka ihanalta virsi voipi kuulua Suomen kielellä otan tähän loppuun alkupuolen virttä 168 ("Kristuksen taivaasen-astumisesta"), käyttäen sekä 1872 että 1883 painosta, siitä syystä, että Lönnrot jälkimmäisessä on tähän virteen tehnyt muutoksia, joista muutamat ovat parannuksia, mutta toiset minusta tuntuvat huononnuksilta. Täten kuuluvat tämän virren neljä ensimmäistä värejä näin:

Jo, Jesus, Isäs kunniaan
Sä olet meiltä menny.

Ja tänne vähäks ajaks vaan
Mä olen jälkees jäänyt
Waeltamahan vieraana
Wiel' isän' maasta kaukana.

Se isänmaa on ylhäällä,
On taivahassa aina,
Ei siellä suru sydäntä,
Ei murhe mieltä paina,
Ja Herran kirkkaus ainiaan
Sen täyttää ihmevalollaan.

Ehk' eivät sinne silmäni
Nyt kannatakaan vielä,
Niin kuitenkin mun ääneni
Jo nytkin kuullaan siellä;
Ja usein, kuin mä huokaan vaan,
Jo vastauksen sieltä saan.

Myös usein uskon silmillä
Saan sinne tähtäellä,
Ja toiste toivon siivillä
Likemmä liidätellä;
Mut sitten taas katoaa
Pois edestän' se riemun maa.

* * * * *

Mutta mitäpä töistä ja teoista olisi, ell'ei niiden takana olisi kelvollinen tekijä. Schiller ei sano teosten, loistavintentaan, maksavan mitään, ell'ei niiden tekijä ole siveellisesti kelvollinen. Suomen uudemman kirjallisuuden perustaja sai tässäkin suhteessa niin runsaan osan, että hän ihmisenäkin täyttää suurinten vaatimusten määrän, ja oli niin likellä täydellisyyttä, kuin kuolevaisen on mahdollista. Ilman töitensä tekemättäkin olisi Lönnrot ollut suuri mies. Hän oli henkistä aatelissäätyä, sitä, jolla tosi-ihmisyyden ihanteet ovat kilvenmerkkeinä. Tämä aateli kasvaa harvoin vaakunoitetuissa kehdoissa. Jalosukuisuus ei aina ole yhtä kuin jalomielisyys. Luonnotar ei valitse lemmikkejensä säätyyn katsoen, vaan pistää monesti aatelikirjansa, oikean jalouden lahjakirjan, senkin lapsen kapaloihin, joka ensi uniansa makailee matalassa mökissä, karstaisen kurkihirren alla. Tämän aateliston etevin tunnusmerkki on *rakkaus*, se oikea rakkaus, josta apostoli antaa niin miellyttävän ja täydellisen kuvan, alkaen näillä ihanoilla sanoilla: "jos minä ihmisten ja enkelien äänillä puhuisin, ja ei minulla olisi rakkautta, niin minä olisin kuin helisevä vaski ja kilisevä kulkuinen". Rakkauden kanssa ovat yhdistettyinä nöyryys ja tyytyväisyys. Ne harvat joilla nämät omaisuudet ovat siinä määrin kuin ne olivat Lönnrotilla, ovat ihmiskunnan etevimpiä, vaikkapa eivät tekisikään mitään uros- tahi ansiotöitä. He ovat kansan suola. He pitävät henkisten ja siveellisten ihanteiden lippua ylhäällä, silloin kuin enimmät muut ihmiset mellastavat elämän turhuuden-markkinoilla. Näitä valituita oli Lönnrotkin.

Se puute, jota Lönnrot opintonsa alussa sai kärsiä, ei näytä olleen pitkällinen sitten kuin hän pääsi ylioppilaaksi v. 1822. Jo seuraavana vuonna sai hän n.k. akademillisen konditionin[10] silloisen kirurgian-professorin Törngrenin perheessä, joka muuttui hänelle toiseksi kodiksi ja jonka jäsenet tulivat niin hänen ystäviksensä, että hän vielä keski-ijällänsäkin, silloin kuin hänellä oli virkavapautta ja siksi kuin hän nai (v. 1849), talvilla aina oleskeli kuukausmäärät iäkästen vanhusten luona heidän kartanossansa Laukossa Vesilahden pitäjää, josta muun muassa Kalevalan toisen laitoksen esipuhekin on annettu keväällä v. 1849. Lieneekö Törngren häntä erittäin auttanut raha-avullakin, ja minkämuotoisilla, en voi sanoa, mutta varsin huonot eivät hänen raha-asiansa hänen kotiopettajan-virasta erotessaan näytä olleen, koska hän tällöin juuri omalla kustannuksellansa läksi ensimmäiselle runoretkelleen ja sitten kohta omilla varoillansa painatti I:sen vihkon Kanteletta. Ei ainakaan ollut puute jättänyt hänen mieleensä niitä pahoja jälkiä, jotka monenkin lapsena ja nuorukaisena köyhyyden kurjuutta kärsineen mielessä tavataan saituuden ja ahneudenkin muodossa heidän vanhemmilla päivillänsä. Lönnrotin jalo luonne ei voinut joutua tämän vamman alaiseksi. Päin vastoin oli hänellä aulis mieli ja avullinen käsi elämänsä loppuun saakka, ja monta on niitä, joita hän tavalla tahi toisella on auttanut omista varoistansa. Samalla piti hän huolen vanhemmistansa, eikä jättänyt avutta niitä siskoistansakaan tahi heidän lapsistansa, jotka sitä tarvitsivat. Vanhempansa otti hän luokseen Kajaaniin, sitten kuin vanhuuden voimattomuus alkoi haitata heitä Paikkarin torpan hoidossa, joka tällöin jäi heidän vanhimmalle pojallensa. Läheltä Kajaania, muutamain virstojen päästä, oli Lönnrot miten kuten tullut ostaneeksi pienen kruununtilan, ja tänne asetti hän vanhukset elämään. Polvila, se oli tämän paikan nimi, on sen vesistön rannalla, jota myöten ylävedet Koivukosken ja Ämmän kautta laskevat Oulujärveen. Kajaanin kaupunki on näiden kahden kosken välillä. Lönnrot asui kaupungissa,

mutta kävi joka päivä, kuin ilma salli, päivällisen syötyänsä Polvilassa. Talvella hiihti hän tämän matkan suksilla. Kesällä kulki hän sinne jalkaisin ja tuli illalla, virtaa myöten Koivukosken niskaan laskien, takaisin. Joku myötäseuraava henkilö palautti venheen Polvilaan, tahi kulki Lönnrot sillä seuraavana päivänä itse vasten virtaa sinne. Vanhempainsa näkeminen ei hänellä ollut ainoana syynä tähän matkustamiseen. Se antoi hänelle samalla hyvää ruumiin liikettä, mutta pääasia oli, että hänellä Polvilassa iltapäiväksi oli tehtävänä toinen työ, toinen kaupungissa aamupuolella. V. 1847, jolloin minä parin ylioppilas-kumppalin kanssa kävin Kajaanissa, oli Lönnrotilla työnä kaupungissa sanakirja-ainesten kokoaminen, ja Polvilan hiljaisessa yksinäisyydessä muodosti hän par'aikaa Kalevalan toista laitosta. Tänne kuolikin hänen isänsä syksyllä v. 1851, 86 vuoden vanhana. Äiti, joka oli 8 vuotta nuorempi miestänsä, seurasi poikaansa ja hänen perhettänsä, 81 vuoden vanhana, silloin kuin Lönnrot tammikuussa v. 1854, nimitettynä professorina, muutti tänne Helsinkiin, ja eli sitten vielä muutamia vuosia Paikkarin torpassa.

Siskoillensa koki Lönnrot myöskin olla avullinen. Niitä oli hänellä neljä veljeä ja kaksi sisarta; hän itse oli vanhempiensa neljäs lapsi. Vanhin veli, joka oli ruvennut räätälikäsi niinkuin isäkin, oli jo Eliaksen kouluun lähtiessä ollut omintakeinen miehensä eikä varsin varatoin, ja auttanut nuorempaa veljeänsä tämän ensi askeleilla opin tietä. Tämän avunteen palkitsi Lönnrot hänelle ja hänen kuoltuansa hänen perheellensä monin verroin. Hän otti nim. hänen vanhimman poikansa kasvattaaksensa, ja sittemmin toisen nuoremman pojan. Vanhempi näistä pojista oli jo ylioppilaaksi pääsemässä, kuin tapaturmainen kuolema tempasi hänet pois; nuoremman koulutti ja kustansi Lönnrot täydellisesti papiksi. Erään toisen veljensä toimitti hän rokonpanijaksi. Toisesta sisarestansa näkyy hän myöskin pitäneen huolta; v. 1849 kirjoittaa hän nim. ystävällensä Rabbelle tänne Helsinkiin, että Rabbe laittaisi hänen täällä (luultavasti palveluksessa) olevan sisarensa kättilöimen oppiin. Tämä sisar taisi olla se, joka sitten muutti Pietariin, siellä meni miehelle ja joutui hyviin varoihin.

Hyväsydämys ja hyvänsuopuus olivat Lönnrotin mielenlaadussa pääaineokset, ja ne ilmestyivät kaikissa hänen oloissansa. Hän voi ehkä silmänräpäykseksi vihastua, mutta lieneekö kukaan kuullut kovia sanoja hänen suustansa? Kaikki riita oli hänen kauhunsä. Ei kirjallistakaan riitelemistä suvainnut hän itse kohdassansa. Jolloin-kulloin yritti joku hänen kanssansa kirjallisesti kinaamaan, mutta kuin hän ei vastannut, piti toisenkin pian tuketa suunsa. Seuraus tällöisestä menetyksestä oli se, että tuskin yksikään niin paljon kirjallisilla aloilla liikkunut on saanut niin olla rauhassa kritikastereilta (arvottomilta arvostelijoilta) kuin hän. Tämän edun saavuttamiseen auttoi häntä ehkä hänen silminnähtävä vaatimattomuutensakin. Toistensa ja niiden menestyksestä kantoi hän kiitoksen kaiken hyvän lahjan antajalle, mutta ei ylpeillyt niillä sisällänsäkään. Kuinka vähän hän teoksillansa tahtoi saada kuuluisata nimeä, näkyy siitäkin, ett'ei hän niihin pannut nimeänsä, Esipuheiden alla vaan tavataan hänen kirjoissansa yksinkertainen nimimerkki E.L. Ainoastaan Sanakirjassa on tästä poikkeus; sen nimilehdellä seisoo koko nimi. Kaksi kertaa on hän, ikäänkuin salaisesti ja luultavasti puoleksi leikillä, hyvittänyt mieltänsä teostensa antopäivillä; Kanteletar on näet annettu 9 p. huhtikuuta ja Kalevalan toinen laitos saman kuun 17 päivänä, joista edellinen oli hänen syntymä- ja jälkimmäinen hänen nimipäivänsä. Että kansalaisten rakkaus ja ulkomaan hyväksyminen olivat hänestä mieleen, ei liene moitittava.[11] Mutta prameata ylistystä ja loisteliasta juhlimista pelkäsi hän ja koki karttaa. Se viikko juhliä, joilla me kaksi vuotta takaperin (kevällä v. 1882) emme voineet olla viettämättä sitä hetkeä, jolloin hän tuli 80 vuoden vanhaksi, oli hänelle oikea piinaviikko.

Lönnrotin hyväsydyisyyden lähteenä ei ollut ainoastaan se harvinainen tasapaino, joka vallitsi hänen hengessänsä. Hänen vanhempansa olivat olleet jumalaiset ja kokeneet yksinkertaisen ymmärryksensä mukaan kasvattaa lapsiansakin jumalanpelkoon. Lapsuuden-uskoansa ei hän koskaan liene kadottanut peräti, ja vanhemmilla päivillensä sai hän sen kaikissa tapauksissa selvempänä takaisin. Uskonnollisesta hartaudesta oli tehokas apu hänen luontaiselle hyväsydyisyydellensä. Nöyryys Korkeimman päätösten edessä teki hänelle myöskin keveämmäksi kovan onnen kohtaukset, jonkalaisia kärsimättä ei hänenkään ollut määrä päästä elämästä.

Ensimmäinen tällöinen kohta, ja se kamalinta laatua, oli, kuin hänen edellämainittu vanhempi kasvattinsa hukkuu. Kamalaksi tuli tämä surkea tapaus sen kautta, että Lönnrot itse piti perää, kuin venhe hänen virtaa laskeessaan törmäsi vedenalaiselle kivelille ja kaatui. Tämä tapahtui eräsnä Juhannus-aamuna, luultavasti v. 1839. Hän oli silloin ollut yötä Polvilassa ja lähtenyt tapansa mukaan venheellä kaupunkiin päin, jonne häntä olivat seuranneet, kirkossa käydäksensä, tuo nuorukainen ja eräs palvelustyttö. Nämät molemmat hukkuivat, ja ainoastaan väkivoimauksilla oli Lönnrot itse päässyt hengissä maalle, turhaan ponnisteltuaan koettaessansa pelastaa toisia. — Monta vuotta myöhemmin kohtasi häntä täällä se surkea tapaus, että eräs hänen puolionsa likeinen sukulainen, joka oli ylioppilas ja hyvillä luonnonlahjoillansa sekä vakavilla opinnoillaan herätti paljonkin toiveita itsestänsä, onnettoman rakkauden houreissa surmasi itsensä. — Raskainta lienee hänen kuitenkin ollut kantaa niitä hävityksiä, joita surma teki hänen perheessänsä, ottaen pois ensin hänen rakkaan puolionsa[12] ja sitten, pitemmillä ja lyhemmillä väliajoilla, kolme tytärtä.[13] Kauan ennen näitä kuolemantapauksia oli Tuoni temmannut hänen esikoisensa vuoden vanhana pois.

Minkälaiset hänen mielipiteensä tämmöisten kohtausten suhteen olivat, näkyy parhaiten eräästä kirjeestä, jonka hän kirjoitti huhtikuussa v. 1869; kirje oli eräälle isälle, jolta silloin oli kuollut kaksi lasta. "Olen kokenut itseksi", sanoo hän muun muassa tässä kirjeessä, "sitä surua, kun vanhin lapseni, ainoa poikani, kuoli, mutta ei auttanut ei omat eikä syrjäisten lohdutukset. Mutta mitä ne ei voineet, sen teki aika, ja nyt taidan jo Jumalaa kiittää siitä, että hän korjasi lapsen luoksensa ja pelasti minun kaikesta siitä surusta, kun minulle hänestä ehkä olisi tullut. Parasta kyllä ehkä olisi semmoisissa tapauksissa, kohta voida tyytyä Jumalan kaikkiviisasen hallintoon, mutta koskapa me sen kylliksi opimme?"[14]

Tämän ohessa ei hän kuitenkaan ollut mikään "Kopfhänger" (jumalisesti suruisen näköinen), niinkuin saksalainen sanoo. Hän oli melkein aina tynesti iloinen, ja humoristi (leikkisyyttä) pulppusi hänen mielestään kuivumattomina suihkuina. Hauskempata seurakumppalia kuin hän oli ei suinkaan tavata usein. Monilla matkoillansa oli hän ollut jos joidenkin kanssa yhdessä, eri säätyluokissa, eri kansoissa, eri sivistysportailla, eri uskontojen alalla. Hänellä oli terävä silmä keksimään asiain ja ihmisten koomilliset (naurunalaiset) puolet, ja tämänpuolisia, vaikka ei sapensekaisia, olivat ne kertomukset, joita hän muilla nautitutti niistä tapauksista tahi ihmisistä, joita hän oli nähnyt. Ei hän jättänyt unhotuksiin omiakaan seikkailujaan, joihin hän, olletikin ensimmäisillä runomatkoihinsa oli useinkin joutunut, kuin häntä halvan ulkoasunsa tähden pidettiin milloin minäkin maankulkijana. Ulkoasun halpuus oli sekä runonkerääjän matkustustavan, että itse asian ja myöskin varojen vähyyden vaatima. Mutta huvittaneen näyttää häntä myöskin se *incognito* (tuntemattomuus), jossa hän esiytyi, ja ne *qui-pro-quo't* (erhetykset), jotka siitä seurasivat.

* * * * *

Tällainen oli meidän rakas opetus-isämme.

Hänen poislähtönsä täältä tapahtui 19 p. maalisk. v. 1884. Hänen terveytensä oli jo pitkin talvea heikonnut heikkonemistaan, jonka tähden kuolema sitten oli helppo ja hiljainen, ikäänkuin uneen nukahdus. Huhtikuun 3:nä päivänä laskettiin ruumis Sammatin kirkkomaahan, lepäämään samassa paikassa, johon vainaja eläessään oli saattanut rakkaitansa, puolisonsa ja kolme tytärtänsä. Hautajaiset olivat niin juhlalliset, että niiden vertoja Suomessa sitä ennen tuskin oli nähty. Paitse maakansaa, jota kappelin seurakunnasta ja ympärillä olevista pitäjistä oli kokoutunut suuri paljous, oli sinne tullut lähetyksuntia ja edusmiehiä melkein kaikista maamme kaupungeista ja monesta paikkakunnasta maaltakin. Näiden tuomia laakeri- ja kukkais-seppeleitä oli lähes satakunta; näistä oli kolme hopeaistakin, nim. Kuopion kaupunkilaisilta, Savokarjalaiselta Osakunnalta yliopistossa ja Pietarin suomalaisilta. Viimeksi nimitettyyn seppeleeseen olivat vainajan sen sisaren lapsetkin, josta tässä edellä on mainittu, saaneet tilaisuuden ottaa osaa. Ruumiinsaotossa kansankoululta kirkkoon nähtiin lähetyksuntien etunenässä edusmiehiä Kenraali-kubernöörin, Suomen Senaatin, Yliopiston, Turun Tuomiokapitulun, Suomen Sotaväen, Ylioppilaskunnan ja sen eri Osakuntien, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Suomen Tiedeseuran kuin myös monien muiden seurain puolesta. Tämä juhlallinen loisto yhdessä tyvenen kauniin maiseman kanssa, jonka jo ohennutta lumipeittoa keväinen lämmin aurinko vielä enemmän ohensi, pienen kellon ääni vähäisen kirkon tapulista, itse tämä köyhä kirkko, joka nyt kuitenkin oli kaunistettu kuusilla ja köynnöksillä, maahanpanijan vakavat ja lämpimät sanat, kaikki nämät yhdessä tekivät läsnäolijain mieleen syvän vaikutuksen. Tilaisuuden ulkoasukin tuntui toimittavan sitä, että tässä pantiin maan poveen Suomen suurinta miestä, joka oli syntyessään ollut Suomen köyhimpiä lapsia!

Rauhaan läksit Sä pois, tuhkasi Kalma sai,
Kanssa laakerin kuin maahan se laskettiin:
Waan Sun henkesi heelmät
Meille ainainen aarre on.

Wierkoot vuos'sadat waan toinen toisensa taa',
Wanhat unhottukoot, uudetki muuttukoot:
Ei sun muistosi muutu,
Eikä unhotu ansiotyös'.

Peittyipä Hellaankin kirkka'us peittoon yön,
Kaune'us karkkosi pois, raakuus wallan sai,
Mutt' ei laulut Homeeron
Unhotuksiin jääneet, ei.

Näinpä Wäinämön myös wirret ja wiisus suur',
Ilmarin ihmetyöt, Kullerwon kauhea tie,
Lemmin sankarin uljaus
Unhoon Suomessa eivät jää.

Aina, ain' yhä waan nuoriso niistä juur'
Urhoon woimoa juo, intoa laulun saa,
Äitin-rakkauden töitä,
Tiedon tenhoa ihmehtii.

Aikain aikojen taa', tietäjä, kalliit työs'
Kansaa' kirkastaa; itse Sä loistat myös
Niinkuin Alppien huippu
Loistaa laajojen maiden taa'.

Viiteselitykset:

[1] Elias Lönnrot oli syntynyt 9 p. huhtik. v. 1802, Paikkarin torpassa Haarjärven kylää ja Sammatin kappelia Karja-Lohjan pitäjässä. Hänen vanhempansa olivat pitäjän-räätäli Fredrik Johan Lönnrot ja rusthollarin-tytär Ulrika Antintytär. Ristimänimensä kerrotaan hänen saaneen siten, että se vieras henkilö, joka vei lapsen kirkolle kastettavaksi, oli matkalla unhottanut ne kaksi komeampaa nimeä, jotka oli käsketty lapselle antaa, ja pappi pani sille sen päivän (17:n huhtik.) nimen *Eliaksen*, jolloin kastaminen tapahtui.

[2] Tämän kirjasen ulosantaminen oli tavallansa syynä *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran* perustamiseen. Se rahavahinko, joka L:lle tuli "Kanteleen" painattamisesta, saattoi näet hänen kaksi ystävätänsä tohtori Martti Lindforsin ja lehtori Reckmanin ajattelemaan sitä, että tämmöisten kirjojen kustantamiseen olisi varat otettavat, ei köyhän kirjantekijän kukkarosta, vaan useammilta asiaa harrastavilta kansalaisilta, jotka yhdistyisivät seuraksi. Täten päättivät nämät kolme miestä perustaa semmoisen seuran; heihin yhtyi pian muitakin nuorempia tieteenharjoittajia, niin että Seuran ensi kokouksessa 16 p. Helmik. v. 1831 jo oli 12 jäsentä; pian lisäytyi tämä määrä ja Seuran perustajina pidettiin 31 sen ensimmäistä jäsentä, joista tällä hetkellä (kesäkuun alkupuolella vuotta 1883) 4 vielä on elossa.

[3] Kantelettaren 1:seen osaan liitti L. myöskin viidettä kymmentä runojen ja muiden kansanlaulujen laulantoa. Nämät olivat ensimmäiset laulannot Suomen kansan huulilta, jotka sivistynyt maailma tuli tuntemaan, jos emme ota lukuun niitä paria kymmentä "paimenlaulua" (laulantoa), jotka Gottlund sitä ennen oli julaissut Otavassansa. Laulantojen ylösottamiseen tarvitaan taitoa soitannossa, ja onneksi oli se siis, että L. nuorena joltakulta musiikki-paturilta oli oppinut puhaltamaan huilua, jonka avulla hän otti laulannot kirjaan. Myöhemmin oppi hän soittamaan kantelettakin, jonka hän alkuperäisestä viisikielisestä laajensi moni-oktaviseksi.

[4] Harvennukset ovat A. Ahlqvistin tekemiä.

[5] Heidän olinajaltansa Arkangelissa kertoi Castrén useinki tapauksen, joka tavallansa myöskin antaa valoa Lönnrotista. Sinne tultuansa pitivät he ensimmäisenä tehtävänänsä käydä kunnioitus-tervehdyksellä kuvernöörin luona. Tänne mennessänsä näkivät he muun muassa torilla vasun, jossa oli vanhoja kirjoja myötävinä, mutta jota sillä hetkellä ei ollut muita kuin iso koira vartioimassa. L. oli aina karkäs katselemaan kirjoja, eikä tässäköin kohdin voinut olla tyydyttämättä uteliaisuuttaan; hän lähenei vasua ja rupesi siitä ottamaan yhtä kirjaa käteensä, kuin koira yht'äkkiä tarrasi hänen pohkeesensa ja repäsi hänen mustiin housuihinsa suuren reijän. Arvattavasti jäi kuvernöörin luona käyminen sillä kertaa tekemättä. Se tapahtui kuitenkin seuraavana aamuna, sillä siksi oli L. omakätisesti korjannut housunsa, ja työ oli ollut kuin parhaan räätälin tekemää. Jo pienenä oli hän isältänsä oppinut ompelijan työtä tekemään, ja matkoillansa piti hän aina tarpeellisimmat tämän työn neuvot kanssaan. Kenkäsepän työtä osasi hän myöskin tehdä hätätilassa. Kajaanissa ollessaan harjoitti hän kirjannitojankin ammattia. Nikkaroisessa oli hän samoin taitava. Tämän ohessa oli hänellä taipumus tekemään kaikenlaisia keksinnöitä, jotka jotenkuten keventäisivät hänen työntekoansa tahi edistäisivät mukavuutta. Tämmöinen oli hänen keksimänsä kirjoituslauta, jonka avulla voi kirjoittaa pitkälläänkin ollen; piipunkannatin, joka vapautti käden tupakkapiipun pitelemisestä; eräs erittäin näppärä laitos, joka oli yhdistetty tavallisen Schwarzwaldin-seinäkellon kanssa yhteen ja jonka kautta yöllä, valkeata ottamatta, kellon luotivitoista voi käsikopelolla saada tietää ajan kulun; j.m.s.

[6] Sekä lääkintö-laitoksen päällikkö (valtioneuvos E.D. von Haartman) että Senaatti ehdottelivat, että L:lle annettaisiin joko ero virasta ja 400 ruplan vuotuinen eläkeraha taikka virkavapauden jatko vielä neljäksi vuodeksi. Kenraali-kuvernöörinä oli silloin ruhtinas Aleksander Menschikoff.

[7] Hänen puolisonsa oli Maria Piponius, värjälän Elias Piponiuksen tytär.

[8] Tämä tapahtui 22 p. tammik. v. 1870 Nokkalan kestikievarissa Perttulan kappelissa, hänen reestä

noustessansa. Seurakunnan lukkari satoi jalan miten-kuten ja Lönnrotin piti nyt maata liikahtamattomana, ilman mitäkään mukavuuksitta, kolme viikkoa kestiekievarissa, ennenkuin hänet saatettiin muuttaa Loimaan pappilaan, jonne menemässä hän olikin ollut. Siellä sai hän vielä maata muutaman aikaa. Vuoteen omana ollessansa oli hän kaiken aikaa yhtä hyvällä mielellä, kuin jos ei mitään olisi tapahtunut, ja kaiken aikaa kirjoitti hän pitkällensä virsiä. Vaikka hän tällöin jo oli 68 vuoden vanha, parani jalka ihan terveeksi. Oli se luonne, oli se mies!

[9] Alussa menetteli hän liian vapaasti oppisanojen sepitsemisessä. Täten tehtyjä ovat esim. *tiedoitsema* filosofia, *tähtilöimä* tähtitiede, *maidelma* maantiede j.m.

[10] Kotiopettajan paikan yliopisto-kaupungissa. Semmoinen on helposti arvattavista syistä ylioppilaalle paljoa edullisempi kuin kotiopettajana olo maalla tahi muissa kaupungissa.

[11] Ulkomaalla huomaittiin hänen arvonsa jo aikaiseen. Niin kutsuttiin hän jo v. 1850 Berlinin tiede-akatemiaan kirjeenvaihtaja-jäseneksi, kunnia, jota kukaan muu Suomalainen tuskin lienee saanut. Sitten kutsuttiin hän samanlaiseksi jäseneksi v. 1859 Unkarin tiede-akatemiaan ja v. 1876 Pietarin samanlaiseen akatemiaan. Ruotsista annettiin hänelle Pohjantähden ritarinristi v. 1865. Erinomaisen kunnian-osoituksen sai hän v. 1872 Preussista, kun hän kutsuttiin *Pour-le-mérite*-ritarikunnan jäseneksi. Arvataksemme oikein tämän kunnioituksen arvon tulee meidän tuntea tämän ritarikunnan omituinen laitos. Siinä ei saa yhden ajoin olla useampia kuin 55 jäsentä, joista 30 saksalaista ja 25 ulkomaalaista, ja siihen otetaan sekä tiedemiehiä että taideniekkvoja. Kuin joku ritari kuolee, määrää kuningas, kummastako luokasta, tiedemiestenkö vai taideniekkvojen, uusi ritari on valittava. Jokainen ritari lähettää tällöin sen miehen nimen, jonka hän katsoo ansainneimmaksi, ritarikunnan kanslerille, ja tämä sitten lähettää kaikki vaaliliput kuninkaalle, joka nimittää enimmäkseen äänet saaneen ritariksi.

[12] Hän kuoli 21 p. heinäk. v. 1868.

[13] Heidän nimensä olivat *Maria, Elina ja Thekla*. Ainoastaan yksi tytär, vanhimman jälkimmäinen, *Ida* jäi vanhukselle hänen elämänsä lopun iloksi ja suloksi.

[14] Kuin Herra G.W. Edlund otti tämän kirjoituksen kustantaaksensa eri kirjasena, päätti hän paitse kuvia teettää siihen myöskin mukauksen Lönnrotin käsialasta. Täksi valittiin juuri se kirje kokonaisuudessaan, josta ylläoleva ote on otettu. Mukauksen näkee lukijan tähän vihkoseen liitettynä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELIAS LÖNNROT: ELÄMÄ-KERRALLISIA PIIRTEITÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in

your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project

Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following

which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.